

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Eroavaisuudet ja muutostarpeet hallussapito- määräyksissä Etelä-Suomen rikosseuraamusalu- eella: Kuinka yhtenäistää määräykset ja käy- täntö suljetuissa vankiloissa

Vuori, Juha

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu
Espoo

Eroavaisuudet ja muutostarpeet hallussapitomääräyksissä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella: Kuinka yhtiäistä määräykset ja käytäntö suljetuissa vankiloissa

Vuori, Juha
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2016

Vuori, Juha

**Eroavaisuudet ja muutostarpeet hallussapitomääräyksissä Etelä-Suomen rikosseuraamus-
alueella: Kuinka yhtenäistää määräykset ja käytäntö suljetuissa vankiloissa**

Vuosi 2016 Sivumäärä 61

Opinnäytetyön avulla selvitettiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljettujen vankiloiden vankien omaisuuden hallussapitomääräysten eroavaisuuksia, mitkä tekijät vaikuttavat omaisuuden hallussapitoon, sekä voidaan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljettuihin vankiloihin laatia nykyistä yhtenäisemmät omaisuuden hallussapitomääräykset. Suljettujen vankiloiden omaisuuden hallussapitomääräykset poikkeavat toisistaan, jolloin hallussapitomääräysten eroavaisuudet kuormittavat henkilökuntaa sekä vankeja vankien siirtyessä vankilasta toiseen. Omaisuuden hallussapitomääräyksistä ei ole toteutettu Suomessa aiempia tutkimuksia, joten tutkimuksen tekeminen oli perusteltua.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jonka pääasiallisena tiedonkeruumenetelmänä käytettiin rikosseuraamusalan asiantuntijoiden, palotarkastajan sekä vankien haastatteluja. Puolistrukturoituja haastatteluja toteutettiin yhteensä viisitoista kappaletta. Tutkimuksessa selvisi, että hallussapitomääräysten eroavaisuudesta aiheutuu jonkinasteista haittaa henkilökunnalle ja vangeille sekä on selkeä tarve hallussapitomääräysten yhtenäistämiseksi. Tutkimuksessa selvisi myös nykyisistä hallussapitomääräyksistä aiheutuvat epäkohdat, joita ovat puutteellinen paloturvallisuus, epäselvä ohjeistus sähkö- ja elektroniikkalaitteissa, tehtyjen omaisuuden hallussapitopäätösten perusteiden puutteellisuus, työturvallisuuden liittymisen keskeisesti omaisuuden hallussapitoon sekä omaisuuden hallussapitopäätöksiä tekevän rikosseuraamusesimiehen puuttuminen työvuorosta. Tutkimuksessa nousi esiin myös mahdollisia jatkotutkimuskohteita, kuten sellien paloturvallisuus sekä haltuun annettavat sähkö- ja elektroniikkalaitteet.

Asiasanat: vangit, omaisuus, yhdenvertaisuus, turvallisuus

Vuori, Juha

Differences and Need for Change in Possession Regulations within the Criminal Sanctions Region of Southern Finland: How to Harmonize the Regulations and Practice in Closed Prisons

Year	2016	Pages	61
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to explore the differences between regulations concerning possession of property in closed prisons of the Criminal Sanctions Region of Southern Finland. The study examines the factors that affect the possession of property among inmates, seeking also to clarify how the Criminal Sanctions Agency could harmonize the principles of possession in the Criminal Sanctions Region of Southern Finland. The regulations concerning possession of property in closed prisons differ between penitentiaries, adding pressure on staff and causing confusion among inmates transferred between penitentiaries. The subject was not previously studied in Finland, giving thereby a valid justification for this thesis.

The thesis was carried out as a qualitative study. Data was primarily collected by interviewing experts in the field of Criminal Sanctions, as well as interviewing Fire Inspector and a group of inmates. A total of fifteen semi-structured interviews were carried out in the course of the study.

The study revealed how the regulatory inconsistency concerning possession of property in closed prisons cause some degree of harm to both staff and inmates, creating a clear need for harmonizing the regulations between penitentiaries. The research also showed other shortcomings arising from the lack of unity in regulations, such as deficient fire safety, ambiguous instructions for electrical and electronic equipment and insufficiently rationalized decisions concerning possession of assets. Safety at work was also largely neglected when it came to possession of property. In a number of working shifts that were observed, the absence of an on-duty Criminal Sanctions Superior authorized to make decisions on possession of assets was also noticeable. The study produced a variety of subjects for further research, such as fire safety in the cells and the electrical and electronic equipment in possession of inmates.

Keywords: inmates, property, parity, safety

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Omaisuu den hallussapitoa koskevat säädökset	9
2.1	Perustuslaki	9
2.2	Vankeuslaki ja tutkintavankeuslaki	10
2.3	Valtioneuvoston asetus vankeudesta	13
2.4	Järjestyssäännöt	14
2.5	Hallussapitotyöryhmän esitys	16
3	Opinnäytetyön viitekehys.....	17
3.1	Rikosseuraamuslaitoksen arvot ja kuntoutus.....	17
3.2	Oikeudenmukaisuus ja tasavertainen kohtelu	18
3.3	Työturvallisuus ja työsuojelu	19
3.4	Turvallisuus ja paloturvallisuus.....	20
3.5	Vankiloiden rakenteelliset puitteet omaisuuden hallussapidolle	22
4	Tutkimusasetelma	23
4.1	Tutkimusongelma, tutkimuskysymys ja tutkimuksen tavoite.....	23
4.2	Laadullinen tutkimus	24
4.3	Aineiston keruu	24
4.4	Aineiston käsittely	26
5	Tulokset.....	27
5.1	Helsingin vankila	27
5.2	Keravan vankila.....	29
5.3	Jokelan vankila	31
5.4	Riihimäen vankila	32
5.5	Vantaan vankila	34
5.6	Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus	36
5.7	Palotarkastaja	38
5.8	Vangit	39
5.9	Oikaisuvaatimukset	40
5.10	Tulosten yhteenveto.....	41
6	Johtopäätökset	43
7	Pohdinta	48
7.1	Tuloksista.....	50
7.2	Opinnäytetyön luotettavuus: Validiteetti ja reliabiliteetti	51
	Lähteet	52
	Taulukot	56
	Liitteet.....	57

1 Johdanto

Vankien omaisuuden hallussapitoon liittyvät asiat ovat jokapäiväinen ja olennainen osa vankeinhoitoa, sekä vankiloiden henkilökunnan ja vankien arkea. Omaisuuden hallussapitomääräykset takaavat osaltaan turvallisen työympäristön henkilökunnalle, sekä turvallisen ympäristön vangeille vankeusrangaistusten suorittamiseen. Turvallinen ympäristö on mahdollista saavuttaa harkituilla, perusteluilla sekä asianmukaisilla omaisuuden hallussapitomääräyksillä. Tällä opinnäytetyöllä on tarkoitus kartoittaa näitä perusteita. Omaisuuden hallussapitomääräyksillä on myös keskeinen rooli vankiloiden paloturvallisuudessa.

Vankiloiden henkilökunta on havainnut jokapäiväisessä työssään, että suljettujen vankiloiden välisissä omaisuuden hallussapitomääräyksissä on eroavaisuuksia. Hallussapitomääräysten erot muodostuvat siitä, mitä tavaraa vanki saa haltuun ja kuinka paljon. Hallussapitomääräysten eroavaisuuksista aiheutuu tarpeetonta haittaa henkilökunnalle sekä vangeille ja haitat yleensä kärjistyvät vankien siirtyessä vankilasta toiseen, haittojen kärjistyminen yleensä ilmenee häiriökäyttäytymisenä sekä oikaisuvaatimuksina. Siksi onkin aiheellista selvittää, mistä tekijöistä haitat muodostuvat, miten tilannetta voitaisiin parantaa sekä onko tilanteen parantamiseen edellytyksiä.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuissa vankiloissa, joihin lukeutuvat Helsingin, Keravan, Jokelan, Riihimäen sekä Vantaan vankilat. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka pääasiallisena tiedonkeruumenetelmänä on käytetty rikosseuraamusalan asiantuntijoiden, palotarkastajan sekä vankien haastatteluita. Työskentelen itse vanginvartijana ja olen päivittäin tekemisissä omaisuuden hallussapitoon liittyvien asioiden kanssa, joten minulla on kattavasti kokemusta aiheesta.

Vankiloissa ja aluekeskuksessa työskentelevältä henkilökunnalta sekä vangeilta saamani palautteen mukaan omaisuuden hallussapitomääräysten yhtenäistämisen tarkastelu on tarpeellista ja toivottavaa. Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa, mikä on nykytilanne laitoksissa, miten laitoksien väliset eroavaisuudet hallussapitomääräysten osalta koetaan eri vankiloissa, mitä ongelmia laitosten väliset eroavaisuudet omaisuuden hallussapitomääräyksissä aiheuttavat sekä mitä tekijöitä on huomioitava laadittaessa hallussapitomääräyksiä.

Tämä opinnäytetyö sijoittuu Rikosseuraamusalalle. Rikosseuraamusala on ala, jossa työskennellään rangaistusten täytäntöönpanojen parissa. Rikosseuraamuslaitos toimii Oikeusministeriön alaisuudessa (Rikosseuraamuslaitos 2015c). Rikosseuraamuslaitos toimeenpanee tutkintavankeudet, sekä vastaa vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (Rikosseuraamuslaitos 2011).

Rikosseuraamuslaitos on jakanut Suomen kolmeen eri täytäntöönpanoalueeseen eli rikosseuraamusalueeseen. Rikosseuraamusalueita ovat Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue. Opinnäytetyö kohdistuu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluvat Helsingin, Jokelan, Keravan, Riihimäen, Suomenlinnan ja Vantaan vankilat sekä Helsingin ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistot toimipaikkoineen. (Rikosseuraamuslaitos 2015d.)

Tarkemmin määriteltynä opinnäytetyö kohdistuu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljettuihin vankiloihin eli Helsingin, Jokelan, Keravan, Riihimäen ja Vantaan vankiloihin. Jokelan ja Keravan vankiloissa on myös avovankila-osastot, jotka eivät kuulu opinnäytetyön toimintaympäristöön. Suljettu vankila on paikka, jossa sinne vapausrangaistustaan suorittamaan määrätty vanki suorittaa tuomionsa kontrolloiduissa olosuhteissa. Suljetussa vankilassa lähes kaikki on kontrolloitua, kuten liikkuminen, asuminen, puhelut, ruokailu, ulkoilu sekä toisten vankien kanssa kanssakäynti. Kaikki tämä on tiukasti aikataulutettua ja valtaosa ajasta kuluu lukitussa sellissä.

Suljetuilla vankiloilla on laitoksien välisiä eroja vankien omaisuuden kirjaamisessa ja hallussapitomääräyksissä. Olemassa olevat erot ilmenevät siinä, miten tarkasti omaisuus luetteloidaan vangin omaisuusluetteloon, mitä omaisuutta annetaan haltuun ja kuinka paljon. Vankien siirtyessä vankilasta toiseen syntyy toisinaan ihmettelyä vankien taholta, miksi määrätty omaisuus ei saa haltuun, joka toisessa laitoksessa annettiin. Tämä kuormittaa myös henkilökuntaa, joka ilmenee valituksina, kirjallisina tiedusteluina sekä epäasiallisena käytöksenä. Nämä tilanteet olisi voitu välttää yhdenmukaisilla hallussapitomääräyksillä. Olen myös omassa työssäni vanginvartijana todennut epäyhteneväisten hallussapitomääräysten ongelmallisuuden sekä huomannut mahdollisen ratkaisun, eli hallussapitomääräysten yhtenäistämisen. Mäkipää (2013, 75) on tuonut esille vankilakohtaisia ohjeita laadittaessa tarpeen yhteistyölle rikosseuraamusalueiden kanssa aluekohtaisen ja ehkä myös valtakunnallisen yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Liimataisen, Mäkipään ja Rantalán (2014, 14) mukaan vankeuslakiuudistuksen tavoitteista onkin kaikista huonoiten toteutunut vankiloissa noudatettavien käytäntöjen yhdenmukaistaminen.

Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa, mikä on nykytilanne laitoksissa, miten laitoksien väliset eroavaisuudet hallussapitomääräysten osalta koetaan eri vankiloissa, sekä mitä ongelmia laitosten väliset eroavaisuudet omaisuuden hallussapitomääräyksissä aiheuttavat. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on myös kartoittaa, mitä tekijöitä on otettava huomioon laadittaessa omaisuuden hallussapitomääräyksiä.

Ajatus tehdä opinnäytetyö omaisuuden hallussapitomääräysten yhtenäistämisestä tuli Jokelan vankilan apulaisjohtajalta, hänen ehdottaessa aihetta maaliskuun lopulla 2015. Aiheen pohdinnan ja suunnittelun jälkeen otin huhtikuun lopulla yhteyttä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen turvallisuuspäällikköön ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoon selvittääkseni, onko opinnäytetyön teko mahdollista ja mitä lupia tarvittaisiin. Kummaltakin taholta tuli nopea vastaus että aihe on hyvä, ajankohtainen ja ettei mitään varsinaisia lupia tarvita, koska opinnäytetyössä ei käytetä Vankitietojärjestelmän tietoja. Ensimmäinen suunnittelupalaveri ohjaajan kanssa pidettiin 9.6.2015, jonka jälkeen opinnäytetyötä on työstyetty syksyllä 2015.

Olen samaan aikaan opinnäytetyötä tehdessä osallisena Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen työryhmässä, joka pyrkii yhtenäistämään laitoksien hallussapitomääräyksiä. Opinnäytetyö ja hallussapitotyöryhmä eivät suoranaisesti liity toisiinsa. Osallistuminen hallussapitotyöryhmään tapahtuu viran puolesta osana työtehtäviä ja opinnäytetyö taas on osa tutkintoa, mutta ne palvelevat toinen toisiaan. Hallussapitotyöryhmästä tulee opinnäytetyötä varten ideoita sekä lähdemateriaalia, ja opinnäytetyötä tehdessä tulee aiheeseen perehdyttyä pintaa syvemmin.

Aiheena omaisuuden hallussapito vankilassa on sangen laaja, joten aihetta on perusteltua rajata. Rajaus onkin yksi olennainen osa työstyettäessä opinnäytetyötä. Rajauksella pyritään kiteyttämään opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite. Kuten Kananen (2014a, 32) toteaa, tutkijan on tehtävä päätös, mihin suuntaan hän alkaa työtään viedä, ja rajaus helpottaa tutkittavan aiheen hallintaa. Käytännössä rajaaminen tarkoittaa sitä, mitä tekijöitä tarkastellaan ja mitä jätetään tarkastelun ulkopuolelle (Kananen 2014a, 33).

Tämä opinnäytetyö keskittyy tarkastelemaan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljettuja vankiloita. Opinnäytetyön ulkopuolelle rajattiin Itä- ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalueet. Avovankiloita ei käsitellä opinnäytetyössä ollenkaan, koska niissä omaisuuden hallussapitokäytännöt ovat täysin erilaiset kuin suljetuissa laitoksissa. Rajausta on tehty myös sen suhteen, miten hallussa pidettävää omaisuutta ja sen määrää on käsitelty. Opinnäytetyössä ei erityisesti yksilöidä artikkeleita, koska erilaisia esineitä ja artikkeleita on olemassa loputon määrä, joten tehtävä olisi käytännössä mahdoton. Sen sijaan käsitellään kokonaisia artikkeliryhmiä, esimerkiksi hygieniatarvikkeet, elintarvikkeet ja vaatteet.

Tässä opinnäytetyössä ei myöskään oteta kantaa artikkelien lukumäärään, tarkoittaen esimerkiksi kuinka monta paitaa kussakin laitoksessa saa haltuun. Tämä johtuu käytännön ongelmista, koska eri laitoksissa on erilaiset rakenteelliset puitteet. Uudemmissa tai remontoituissa vankiloissa on sellaisia enemmän säilytystilaa henkilökohtaiselle omaisuudelle, kun taas vanhoissa vankiloissa tilaa on niukasti. Myös vankirakenne on erilainen eri laitoksissa. Joissakin vankiloissa on vankeja, jotka suorittavat pidempiä vankeusrangaistuksia, jolloin heille saatetaan antaa hie- man enemmän omaisuutta haltuun.

Ulkopuolelle rajataan myös vangeille haltuun annettava vankilan omaisuus. Opinnäytetyön piiriin ei kuulu mm. vankivaatetus, vuodevaateet, hygienia- ja elektronikka, jotka vanki saa haltuunsa laitoksen puolesta. Opinnäytetyön ulkopuolelle jäävät myös vankilan kanttiinissa myytävät tuotteet.

2 Omaisuuden hallussapitoa koskevat säädökset

Tämän opinnäytetyön kannalta on olennaista huomioida keskeisesti aiheeseen liittyvän lainsäädännön, sekä muiden säännösten asettamat vaatimukset. Tässä luvussa tarkastellaan omaisuuden hallussapitoa koskevaa lainsäädäntöä sekä sitä koskevia alempiasteisia säädöksiä.

Rangaistusten täytäntöönpanosta ja vapausrangaistuksista säädetään tarkasti eri lakien ja asetusten kautta. Kun ihminen määrätään vapausrangaistukseen, oli se sitten suljettuun vankilaan tai avoimempaan ympäristöön, siinä puututaan ihmisen perusoikeuksiin - vapauteen. Ihmisen vapauden tai sen osittaisenkin menettämisen vuoksi rikosseuraamusala on niin voimakkaasti säädeltyä.

2.1 Perustuslaki

Suomen perustuslakiin on kirjattu kaikille kuuluvat perusoikeudet. Perustuslaki on kaiken lainsäädännön sekä julkisen vallan perusta, eivätkä muut lait saa olla ristiriidassa perustuslain kanssa. Perustuslakiin on kirjattu myös yksilön perusoikeudet, jotka koskevat myös vankiloita sekä opinnäytetyön aihetta. Siksi onkin aiheellista luoda katsaus perustuslakiin opinnäytetyön aiheeseen soveltuvin osin.

Suomen perustuslain (731/1999) 2 luvussa on määritelty perusoikeudet, jotka kuuluvat jokaiselle. Perustuslaki luo pohjan myös vankeuslain (767/2005) ja tutkintavankeuslain (768/2005) sisällöille. Perustuslain (731/1999) kohdat omaisuuden hallussapitoon soveltuvin osin suljetussa vankilassa ovat:

- Yhdenvertaisuus (6 §): Keskeinen sisältö on, ettei ketään ihmistä saa asettaa eriarvoiseen asemaan.
- Uskonnon ja omantunnon vapaus (11 §): Jokaisella ihmisellä on oikeus harjoittaa haluaansa uskontoa, tai olla harjoittamatta mitään uskontoa.
- Sivistykselliset oikeudet (16 §): Maksuton perusopetus on kaikkien oikeus, sekä tarpeitensa ja kykyjensä mukaan saada muutakin kuin perusopetusta varallisuuteen katso-matta. Myös taiteen, tieteen sekä ylin opetus on julkisen vallan turvattava.

- Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin (17 §): Tuomioistuimessa sekä muissa viranomaisasioissaan jokaisella on oikeus käyttää omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. Myös muut yhteiskunnalliset ja sivistykselliset tarpeet on samoin perustein julkisen vallan turvattava.
- Perusoikeuksien turvaaminen (22 §) ”Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen”.

2.2 Vankeuslaki ja tutkintavankeuslaki

Vankeuslain (767/2005) 10 luku ja tutkintavankeuslain (768/2005) 5 luku. Näistä lainkohdista muodostuu omaisuuden hallussapidon sääntöpohja, joten on perusteltua tämän opinnäytetyön kannalta tutustua niihin. Lait sisältävät varsin yksityiskohtaisia säädöksiä, joten on aiheellista esittää ne sellaisinaan. Lakien kohdat jotka soveltuvat omaisuuden hallussapitoon ovat keskenään samanlaisia. Omaisuuden hallussapitoon suljetussa vankilassa soveltuvia osia ovat:

- Omaisuuden hallussapito (1 §): ”Vanki saa vankilassa pitää hallussaan kohtuullisen määrän henkilökohtaista omaisuutta. Esineen tai aineen hallussapito voidaan evätä jos:
 - 1) esineestä tai aineesta aiheutuu vaaraa henkilön turvallisuudelle;
 - 2) esine tai aine erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen;
 - 3) esineen tai aineen hallussapidosta vankilan tai vankilan osaston olosuhteet ja valvonnan aste huomioon ottaen aiheutuu erityistä haittaa vankilan yleiselle järjestykselle;
 - 4) esinettä tai ainetta ei voida ilman kohtuutonta vaivaa tai sitä vahingoittamatta tarkastaa;
 - 5) esinettä tai ainetta käytetään tai on perusteltua syytä epäillä, että sitä tullaan käyttämään rikosentekovälineenä;
 - 6) vankila on hankkinut vastaavan esineen vangin käyttöön.”

”Vanki ei saa pitää hallussaan alkoholia, muuta päihdyttävää ainetta, rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita eikä huumausaineiden käyttöön tarkoitettuja esineitä. Suljetussa vankilassa vanki ei saa pitää hallussaan toiselta vangilta ilman vankeinhoitoviranomaisen lupaa saamaansa omaisuutta.”

”Muu omaisuus, joka vangilla on mukanaan tullessaan vankilaan tai jonka vanki saa rangaistusaikana, voidaan ottaa vankilassa säilytettäväksi vangin vapaaksi pääsyyn saakka, jos se vankilan säilytystilat huomioon ottaen on mahdollista.”

”Jos omaisuutta ei voida säilyttää, se palautetaan taikka lähetetään vangin kustannuksella hänen osoittamaansa paikkaan. Pilaantunut tavara voidaan hävittää todistajan läsnä ollessa. Alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä noudatetaan, mitä alkoholilain (1143/1994) 60 §:ssä säädetään. Huumausaineen toimittamisesta hävitettäväksi säädetään huumausainelain (373/2008) 44 §:ssä.”

- Omaisuusluettelo (2 §): ”Suljettuun vankilaan vastaanotetusta vangin omaisuudesta on laadittava omaisuusluettelo. Omaisuusluetteloon ei merkitä vähäarvoista omaisuutta, ellei vanki sitä erikseen pyydä. Avolaitoksessa luettelo on laadittava ainoastaan avolaitokseen säilytettäväksi otetusta omaisuudesta ja vangin pyynnöstä hänen haltuunsa annetusta erityisen arvokkaasta omaisuudesta. Vangin on allekirjoitettava omaisuusluettelo. Jos vanki ei allekirjoita luetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.”

”Suljetussa vankilassa omaisuusluetteloon merkityn omaisuuden antamisesta vangin haltuun on tehtävä merkintä omaisuusluetteloon. Vangille on hänen pyynnöstään annettava jäljennös omaisuusluettelosta.”

”Vangin hallusta voidaan ottaa pois sellainen ilman Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen lupaa vastaanotettu omaisuus, joka on merkitty toisen vangin omaisuusluetteloon.”

- Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito (3 §): ”Suljetussa vankilassa vangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa tai rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.”

”Avolaitoksessa olevalla vangilla on oikeus pitää hallussaan rahaa ja muita maksuvälineitä. Ne voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi tai tallettaa hänen tililleen pankkiin. Vangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.”

- Omaisuuden palauttaminen (vankeuslaki 5 §; tutkintavankeuslaki 6 §): ”Kun vanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. Vangin rahavarat voidaan myös tallettaa vangin ilmoittamalle tilille tai lähettää hänelle postiosoituksena. Jos vanki ei allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.”

”Vankilaan jätetty omaisuus lähetetään vapautetulle hänen kustannuksellaan. Jos vapautunut ei nouda omaisuuttaan, omaisuus voidaan hävittää kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun omaisuus on palautettu vankilaan. Jos vapautunutta ei tavoiteta, omaisuus voidaan hävittää kolmen kuukauden kuluttua vangin vapautumisesta.”

- Päätösvalta (vankeuslaki 9 §; tutkintavankeuslaki 8 §): ”Ohjauksen tai valvonnan esimestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.”
- Tarkemmat säännökset ja määräykset (vankeuslaki 10 §; tutkintavankeuslaki 9 §): ”Tarkemmat säännökset vangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, rahan ja muiden maksuvälineiden käytöstä sekä palkan, toiminta- ja käyttörahan sekä pidätysten määräytymisen perusteista ja määrästä sekä pidätysten suorittamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.”

”Tarkemmat määräykset omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä, hävittämisestä ja omaisuusluettelosta, siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään sekä toiminta- ja käyttörahan suorittamatta jättämisestä antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.”

Rikosseuraamuslaitoksen määräys vangin omaisuuden säilyttämisestä (18/004/2010) pohjautuu vankeuslain 9 luvun 1, 2 ja 5 §:ään sekä tutkintavankeuslain 5 luvun 1, 2 ja 6 §:ään, joissa käsitellään vankien omaisuuden säilyttämistä, lähettämistä, hävittämistä ja omaisuusluetteloa. Vankeuslain (767/2005) 7 luvun 2 §:ssä säädetään vangin vaatetuksesta:

- ”Suljetussa vankilassa vangit saavat käyttää omia vaatteitaan. Omien vaatteiden käyttöä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden taikka valvonnan vaatimasta syystä.”

”Oman vaatteen haltuun antaminen voidaan evätä, jos vaatteesta aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle tai jos vaatteen käyttäminen voi vaikeuttaa vangin tunnistamista. Lisäksi oman vaatteen haltuun antaminen edellyttää, että vaate on hyvässä kunnossa ja että se pystytään luotettavasti tarkastamaan sitä vahingoittamatta. Vangin haltuun annettavien vaatteiden määrää voidaan rajoittaa asuin tilojen tarkastettavuuteen, paloturvallisuuteen ja säilytystilojen vähäisyyteen liittyvistä syistä.”

”Vangin omien vaatteiden käyttöä voidaan rajoittaa myös työturvallisuuden vaatimasta syystä. Vangille, joka työssä ei saa käyttää omia vaatteitaan tai joka työn luonteen vuoksi tarvitsee suojavaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus.

Vangille, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus vankilassa käytettäväksi sekä tuomioistuimessa käyntiä tai muuta vankilasta poistumista varten.”

Vankeuslain (767/2005) 7 luvun 7 §, omaisuuden hallussapitoon soveltuva osa:

- ”Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 2 §:n 2 momentin perusteella päättää aluejohtaja. Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 2 §:n 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.”

Edelliseen lainkohtaan perustuu myös Rikosseuraamuslaitoksen määräys (5/004/2012) vankien vaatetuksesta.

2.3 Valtioneuvoston asetus vankeudesta

Myös valtioneuvoston asetuksessa vankeudesta (548/2015) 5 luvun 24 §:ssä säädetään omaisuuden hallussapidosta vankeuslain (767/2005) nojalla:

- ”Vangin haltuun annettava omaisuus voidaan tarkastaa. Vangin haltuun annettavan vangin henkilökohtaisen omaisuuden on sovellettava säilytettäväksi asuinhuoneessa. Omaisuuden määrän kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vankilan tai vankilaosaston olosuhteet ja valvonnan aste, asuinhuoneen koko, säilytystilat, paloturvallisuus ja tilojen tarkastamisen asettamat vaatimukset. Kun hallussa pidettävän omaisuuden määrää rajoitetaan, vangille on annettava tilaisuus valita hallussaan pitämänsä esineet. Muutoin vangin haltuun annettavan omaisuuden laadussa ja määrässä noudatetaan, mitä vankilan järjestyssäännössä määrätään.”

Valtioneuvoston asetuksessa vankeudesta (548/2015) 5 luvun 25 §:ssä säädetään sähkölaitteiden tarkastamisesta:

- ”Vangin haltuun annettavat sähkölaitteet on annettava asianmukaisen koulutuksen saaneen henkilön tarkastettaviksi. Laitteet tarkastetaan vangin kustannuksella. Tarkastusmaksun tulee olla kohtuullinen. Tarkastettu laite on sinetöitävä siten, ettei sitä voida

sinettiä murtamatta tai poistamatta avata. Vangin kustannuksella uusi tarkastus saadaan suorittaa ainoastaan, jos sinetti on ilman henkilökunnan antamaa lupaa poistettu tai rikottu.”

2.4 Järjestyssäännöt

Vankiloiden järjestyssäännöt (Rikosseuraamuslaitos 2015g) ovat osa omaisuuden hallussapitoa koskevia säädöksiä. Järjestyssäännöt ovat kuin vankilan sääntökirja, sääntöjä joiden mukaan vankien on toimittava ja eletävä vankilassa. Järjestyssäännöissä määritellään milloin vangit saavat suorittaa toimintojaan, joita ovat esimerkiksi puhelut, postin lähetys, omaisuuden hallussapito, ulkoilu, omien vaatteiden käyttö ja vierailijoiden tapaamiset. Järjestyssääntöjen rikkomisesta voidaan langettaa kurinpitorangeistus. Järjestyssääntöjen sekä muuta vankiloiden lainmukaisuutta valvoo eduskunnan oikeusasiamies (Oikeusasiamies).

Rikosseuraamuslaitos, jonka nimi oli vielä hallussapitotyöryhmän esityksen aikaan Rikosseuraamusvirasto, asetti työryhmän vuonna 2008 yhdenmukaistamaan vankiloiden järjestyssäännöt. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloiden järjestyssäännöt perustuvat järjestyssääntötyöryhmän mallijärjestyssääntöön. Hallussapitoasiat koettiin keskeiseksi osaksi järjestyssääntöjä, joten perustettiin oma työryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää eri tavaroista aiheutuvat riskit ja uhat vankilan järjestykselle. Aluekeskuksen ja kunkin laitoksen yhteistyönä kunkin mallijärjestyssääntöön on tehty kunkin vankilan osalta tarvittavat yksikkökohtaiset muutokset, mutta omaisuuden hallussapitoa koskeva kohta on pyritty pitämään järjestyssääntötyöryhmän sekä hallussapitotyöryhmän mallin mukaisena. (Rikosseuraamusvirasto 2009.)

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltavien vankiloiden järjestyssäännöt ovat keskenään hyvin samankaltaisia. Vankiloiden nykyiset järjestyssäännöt ovat päivitetty ja laadittu vuonna 2011, mutta opinnäytetyön tekovaiheen aikana alkoi uusi päivityskierros. Järjestyssääntöjen sääntöpohja tulee lainsäädännöstä. Vankeuslain (767/2005) 15 luvun 1 § sekä Tutkintavankeuslain (768/2005) 10 luvun 1 § käsittelee vankilan järjestyssääntöä:

- ”Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta ja tilojen lukittuna pitämisestä, osastoista, tapaamisten ja puhelimen käytön sekä vapaa-ajan järjestämisestä, omaisuuden hallussapidosta sekä muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista.”

Järjestyssäännöissä on myös määritelty tarkemmin muita asioita ja esineitä joita ei saa haltuun, tarkastelussa olevien vankiloiden järjestyssäännöt ovat näiltä osin keskenään samanlaisia. Esimerkkinä toimii Jokelan vankilan järjestyssääntö (11.1 §):

- ”Tällaisia ovat ampuma- ja teräaseiden, räjähdysaineiden ja kaasusumuttimien lisäksi mm. ponnekaasulliset aerosolivalmisteet ja myrkyt. Tällaisia ovat myös kemikaalit, joiden aineyhdiste mahdollistaa räjähdysaineiden valmistamisen, kuten vetyperoksidia sisältävät hiusvärit sekä litium-paristot. Tällaisia ovat myös mm. teräväkärkiset sakset sekä injektioneulat ja -ruiskut, joita vankilan terveydenhoitohenkilökunta ei ole vangille antanut.”

1) ”Tiedon tallentamiseen soveltuvat laitteet. Tällaisia laitteita ovat mm. tietokoneet, kamerat, videokamerat, MP3-soittimet ja osa pelikonsoleista. Kiellettyjä ovat kovalevyn sisältävät laitteet sekä erilliset muistit.”

2) ”Sähköisen viestinnän mahdollistavat laitteet. Tällaisia laitteita ovat mm. matkapuhelimet ja niiden apuvälineet kuten laturit, radiopuhelimet ja osa pelikonsoleista. Kiellettyjä ovat myös esineet, joita käytetään sähköisen yhteyden muodostamiseen, kuten SIM-kortit, USB-modeemit (ns. mokuulat) sekä lautas- ja muut erillisantennit. Kiellettyjä ovat myös esineet, joiden käyttö liittyy kiinteästi sähköisessä viestinnässä käytettäviin laitteisiin.”

3) ”Laitteet, jotka soveltuvat viranomaisten radioliikenteen kuunteluun ja seurantaan tai muuten viranomaisten toiminnan tarkkailuun. Tällaisia ovat mm. radiopuhelimet liiketunnistimet, radioliikenteen ilmaisimet ja radioaalloilla toimivat kuulokkeet. Kiellettyjä ovat myös kiikarit ja muut tarkkailuun soveltuvat optiset laitteet.”

4) ”Terveys- ja siisteyshaittoja sekä paloturvallisuusriskin aiheuttavat aineet ja esineet. Tällaisia ovat mm. tatuointi- ja lävistysvälineet, eläimet sekä kynttilät.”

5) ”Muulla tavoin vankilan yleistä järjestystä vaarantavat esineet. Tällaisia ovat mm. asejäljitelmät, kamppailu ja karkaamisvälineet sekä rikollisten järjestöjen ja ryhmien tunnuksilla varustetut esineet.”

Järjestyssäännöissä muita omaisuuden hallussapitoon annettuja säädöksiä. Jokelan vankilan järjestyssääntö (11.2 §):

- ”Vangin haltuun ei anneta esineitä ja aineita, joita ei pystytä riittävän luotettavasti tarkastamaan. Tällaisia ovat mm. ns. poltetut cd-levyt, lisäravinteet sekä luontais-

tuotteet ja vitamiinit. Tällaisia ovat myös vankilan ulkopuolelta tuotavat hygienia- ja kosmetiikkatuotteet, elintarvikkeet sekä tupakkatuotteet ja -tarvikkeet.. Hygienia- ja kosmetiikkatuotteet, elintarvikkeet sekä tupakkatuotteet ja -tarvikkeet on hankittava laitosmyymälästä tai muuten vankilan välityksellä.. Tarkastaminen tulee pystyä suorittamaan ilman omaisuudelle aiheutuvaa vahinkoa. Haltuun annettavan esineiden on oltava rakenteeltaan sellaisia, että ne eivät ole omiaan soveltumaan kiellettyjen esineiden tai aineiden kätkemiseen.. Sähkölaitteen haltuun antamisen edellytyksenä on, että laite on tyyppihyväksytty, sen kuori on ehjä ja että siinä on tunnistenumero.”

Jokelan vankilan järjestyssääntö (11.3 §):

- ”Vanki voi saada haltuunsa vain kohtuullisen määrän käyttöesineitä. Haltuun annettavien käyttöesineiden määrän tulee olla sellainen, että ne mahtuvat säilytettäväksi sellin säilytystiloihin niille varatuille paikoille.. Vangin haltuun ei anneta esinettä, jos samanlainen tai vastaava esine kuuluu sellivarustukseen. Vankien haltuun ei anneta mitään sellaisia esineitä, joita vankila on jo hankkinut vankien käyttöön, mikäli vangilla on mahdollisuus esineen käyttämiseen.. Sellit ovat valmiiksi kalustettuja, eikä haltuun anneta omia kalusteita, kuten matto-ja tai verhoja.. Sähköverkon riittämättömyys voi vain poikkeustapauksissa olla peruste rajoittaa sähkölaitteiden haltuun antamista.”

2.5 Hallussapitotyöryhmän esitys

Hallussapitotyöryhmän esityksessä on pohdittu muun ohessa vankeuslain (767/2005) 9 luvun 1 §:n valossa niitä turvallisuusperusteita, joiden nojalla tiettyjen esineiden hallussapito voidaan evätä. Työryhmä on laatinut järjestyssääntötyöryhmän mallijärjestyssääntöön omaisuuden hallussapitoa koskevan mallipykälän niistä omaisuusesineistä, joita ei anneta vangille haltuun.

Hallussapitotyöryhmän esityksessä käsitellään omaisuuden hallussapidon lähtökohtia, kuten omaisuuden hallussapitoon vaikuttavia säädöksiä sekä hallussapitomääräyksien laatimisen ongelmakohtia. Hallussapitotyöryhmän esityksessä on lisäksi laadittu luettelo perusteineen tavaroista, joita ei saa antaa haltuun. Edellä mainittu luettelo on käytännössä sama, jota käsiteltiin edellä järjestyssääntöjen yhteydessä. Vankiloiden järjestyssäännöt ovat opinnäytetyötä kirjoitettaessa jälleen päivityskierroksella, mutta hallussapitotyöryhmän laatima esitys on viimeisin ohjeistus koskien omaisuuden hallussapitoa.

3 Opinnäytetyön viitekehys

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu käsitteistä ja niiden välisistä merkityssuhteista. Tuomen ja Sarajärven (2013, 18) mukaan laadullisessa tutkimuksessa teorian merkityksen olevan ilmeinen ja siksi välttämätön. Termit ”teoria” tai ”teoreettinen”, ja mitä niillä milloinkin tarkoitetaan eivät ole yksiselitteinen, koska terminä niitä käytetään monilla eri tavoilla kontekstista riippuen. Arkikielessä termiä teoria käytetään lukuisissa asiayhteyksissä, useimmiten tarkoittaen ettei sillä ole mitään tekemistä käytännön kanssa.

Termeillä teoria tai teoreettinen ei ole tieteellisessä kielellä yksittäistä tarkkaa merkitystä. Tieteellisessä kielellä ”teoria” voi tarkoittaa yleisiä käsityksiä (esimerkiksi matematiikan teoria), ja ”teoreettisella” voidaan tarkoittaa vastinpareja kuten empiirinen-teoreettinen. Viitekehysten Tuomi ym. (2013, 18-19) määrittelevät viitekehyksessä kuvattavan tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, sekä niiden välisiä merkityksiä. He myös toteavat viitekehysten jakautuvan käsitteellisenä ilmiönä kahteen eri osaan - tutkimusta ohjaavaan metodologiaan sekä mitä jo tiedetään tutkittavasta asiasta.

3.1 Rikosseuraamuslaitoksen arvot ja kuntoutus

Tämän opinnäytetyön viitekehysten yhtenä keskeisenä osana ovat Rikosseuraamuslaitoksen arvot, sekä vankiloissa tehtävä kuntouttava toiminta. Rikosseuraamuslaitoksessa vankeihin suuntautuvalla kuntoutuksella on merkittävä rooli. (Rikosseuraamuslaitos 2013a; Rikosseuraamuslaitos 2013b). Tämän opinnäytetyön yksi tavoitteista on kartoittaa, toteutuvatko nykyisissä hallussapitomääräyksissä Rikosseuraamuslaitoksen arvot, sekä miten kuntoutus otetaan omaisuuden hallussapitomääräyksissä huomioon.

Rikosseuraamuslaitos sitoutuu toiminnassaan määrättyihin arvoihin. Rikosseuraamuslaitoksen arvoja (Rikosseuraamuslaitos 2014) ovat:

- Ihmisarvon kunnioittaminen
- Oikeudenmukaisuus
- Usko ihmisen mahdollisuuksiin muuttua ja kasvaa
- Turvallisuus

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan työssä arvoihin sitoutuminen merkitsee:

”Perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamista. Inhimillistä, asiallista ja tasavertaista kohtelua. Kaiken toiminnan lainmukaisuutta sekä oikeuden ja koh-

tuuden noudattamista. Täytäntöönpanon toteuttamista siten, että se tukee tuomitun yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä hänen pyrkimystään rikoksettomaan elämään.” (Rikosseuraamuslaitos 2014.)

Vankiloissa tehdään paljon vankien kuntouttavaa toimintaa. Kuntouttava toiminta suuntautuu moninaisiin kohteisiin, kuten päihdekuntoutukseen (Rikosseuraamuslaitos 2013b), pyrkimykseen rikoksettomaan elämään, sekä vähentämään uusintarikollisuutta erilaisilla toimintaohjelmilla. (Rikosseuraamuslaitos 2013a).

3.2 Oikeudenmukaisuus ja tasavertainen kohtelu

Kuten edellisessä kappaleessa käsitellyissä Rikosseuraamuslaitoksen arvoissa (Rikosseuraamuslaitos 2014) mainittiin, Rikosseuraamuslaitos sitoutuu toiminnassaan olemaan oikeudenmukainen, sekä kohtelemaan rikosseuraamusasiakkaita keskenään tasavertaisesti. Rikosseuraamusasiakkaiden ollessa tässä kontekstissa vankeja.

Tasavertaiselle kohtelulle ovat synonyymejä tasa-arvo sekä yhdenvertaisuus. Ihmisten välisestä yhdenvertaisuudesta on myös säädetty Suomen perustuslain (731/1999) 2 luvun 6 §:ssä, jota tarkasteltiin jo tässä opinnäytetyössä perustuslakia käsittelevässä kappaleessa. Omaisuuden hallussapitomääräyksiä ajatellen nämä kaikki käsitteet tarkoittavat, että kaikkia vankeja koskevat samat hallussapitomääräykset, jolloin kaikilla vangeilla on mahdollisuus saada haltuun sama lukumäärä samaa tavaraa.

Tarkastellessa käsitettä oikeudenmukaisuus, oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan Arajärven ja Sakslinin (2007, 47) mukaan:

”Millaisia eroja ja millä ehdoilla voidaan sallia yksilöiden välillä samanlaisissa ja erilaisissa olosuhteissa.”

Arajärvi ym. (2007, 47) toteaa oikeudenmukaisuuden ytimeistä:

”Oikeudenmukaisuuden ydin on juuri siinä, että se sallii perustellut erottelut ja sen ongelma on, mitkä erottelut ovat hyväksyttäviä tai jopa tavoiteltavia.”

Omaisuuden hallussapitoa ajatellen, joissakin tapauksissa saattaa olla perustellusti oikeudenmukaista sallia poikkeavuuksia yksilöiden välillä. Esimerkiksi liikuntarajoitteiselle vangille annetaan haltuun tarvittavat apuvälineet liikkumista varten, vaikka ne olisivatkin normaalisti kiellettyjä, edellyttäen etteivät apuvälineet aiheuta suoranaista turvallisuusriskiä.

3.3 Työturvallisuus ja työsuojelu

Työturvallisuus sekä työsuojelu kuuluvat oleellisesti nykyaikaiseen työntekoon. Omaisuuden hallussapitomääräykset liittyvät näihin aiheisiin siten, että toimivat hallussapitomääräykset parantavat työturvallisuutta, sekä helpottavat onnistuneen työsuojelun toteutumista. Siksi onkin perusteltua tutustua näihin aiheisiin tässä opinnäytetyössä.

Työturvallisuus kuuluu oleellisesti vankeinhoitotyöhön ja omaisuuden hallussapidon säätely sekä kontrollointi luovat työturvallisuutta vankiloihin. Kanervan (2008, 1) mukaan nykyaikaiseen työhön kuuluu turvallisuus. Työ on yleensä huonosti suunniteltua, jos työ sisältää vaaroja ja tällaisissa tapauksissa se on yleensä myös huonosti johdettua. Työturvallisuutta vaarantavat tekijät olisi saatava hallintaan, koska työn tulisi olla tekijälleen turvallista ja terveellistä. Puhtuessa vankeinhoitotyön työturvallisuudesta, Lohi (2002, 99) toteaa Vankeinhoidon perusteet- kirjassa, että vankien ja henkilökunnan henkinen ja fyysinen koskemattomuus väkivaltaa vastaan on yksi vankeinhoidon lähtökohdista. Vangilla on oikeus suorittaa rangaistuksensa ja henkilökunnalla työnsä ilman fyysisen tai henkisen väkivallan uhkaa.

Myös Suomen lainsäädäntö asettaa vaatimuksia sekä työnantajalle että työntekijälle työturvallisuudesta. Työnantajaa koskevia säädöksiä löytyy lainsäädännöstä työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 3§:stä, jossa sanotaan työnantajan olevan velvollinen huolehtimaan työntekijän turvallisuudesta sekä viitataan tarkempien säädösten löytyvän työturvallisuuslaista. Työturvallisuuslaissa (738/2002) säädetään työnantajan sekä työntekijän velvollisuuksista. Työturvallisuuslain 2 luvussa on säädetty työnantajan yleiset huolehtimisvelvoitteet ja työnantajan yleinen huolehtimisvelvoite (8 §). Lain keskeinen sisältö tiivistetysti on, että työnantajan on huolehdittava työntekijöiden turvallisuudesta. Myös työntekijälle löytyy omat säädökset työturvallisuuslaista (738/2002), jonka 4 luku käsittelee työntekijän velvollisuuksia. Työntekijälle säädetty keskeinen asiasisältö on, että työntekijän on noudatettava annettuja ohjeistuksia, sekä osaltaan huolehdittava työpaikan turvallisuudesta. Työntekijällä on myös oikeus pidättäytyä työstä, jos siitä aiheutuu itselle tai muille suurta vaaraa.

Vankilavirkailijoiden työ on kuormittavaa, joten olosuhteet työpaikalla olisi pyrittävä luomaan mahdollisimman vähän henkilökuntaa kuormittavaksi. Yhtenäisillä hallussapitomääräyksillä voitaisiin vähentää työn kuormittavuutta. Onkin aiheellista tutustua lyhyesti mitä työsuojelu on sekä mihin sillä pyritään.

Työsuojelun historia alkaa 1800-luvun lopusta, jolloin sen tavoitteena oli suojella naisia ja lapsia teollisuustyön vaaroilta. Työsuojelu tunnettiin tuolloin nimikkeellä työväensuojelu. Vuonna 1973 työsuojelu laajeni lakisääteisenä kaikille työpaikoille. 1980-luvulla painoalueena oli henkinen työsuojelu ja työkykyä edistävä toiminta. 1990-luvulla tavoitteena oli työelämän laadun

parantaminen ja samalla taloudellinen merkitys korostui. 2000-luvulla alkoi korostua henkinen jaksaminen, fyysisen ja henkisen väkivallan uhka, sekä ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeet. (Kämäräinen 2003, 9.)

Työsuojelulla hyvinvointia ja tulosta -kirjassa (Strann 2006, 9) työsuojelun tarkoituksena on parantaa työoloja ja työympäristöä, joilla on suora vaikutus työntekijöiden työkyvyn ylläpitoon. Keskeistä on työtaturmien ennaltaehkäisy sekä torjuminen. Tärkeää on myös torjua fyysisiä ja henkisiä haittoja, jotka aiheutuvat työstä sekä työympäristöstä.

Kämäräinen (2003, 8-9) määrittelee työsuojelun vaikutusten olevat laajat, niiden ulottuessa myös työpaikan viihtyvyyden ja kehittävyden lisäämiseen. Lisäksi työsuojelulla on pystytty poistamaan työpaikoilta lukuisia turvallisuus- ja terveysongelmia. Konkreettisia vaikutuksia ovat myös kilpailukyvyn ja tuottavuuden lisääntyminen, parantunut kannattavuus ja tuloksellisuus, parantunut työilmapiiri, työmotivaatio ja työn laatu. Työsuojelun yhtenä funktiona on työikäisen väestön yleisen terveydentilan parantaminen sekä tasa-arvon lisääminen. Työsuojelun tulokset näkyvät myös kansantaloudellisissa säästöissä.

3.4 Turvallisuus ja paloturvallisuus

Omaisuuksien hallussapitomääräykset luovat vankiloihin osaltaan turvallisen ympäristön henkilökunnalle sekä vangeille, joten on perusteltua tutustua käsitteisiin turvallisuus sekä paloturvallisuus tässä kontekstissa. Lohi (2002, 99) toteaa Vankeinhoitolaitoksen (nykyinen Rikosseuraamuslaitos) olevan yksi Suomen sisäisen turvallisuuden ylläpitämisestä vastaava viranomaistaho. Se vastaa yhteiskuntajärjestyksen turvaamisesta sekä yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisestä ja panee täytäntöön vankeusrangaistukset, tutkintavankeuden, yhdyskuntaseuraamukset sekä sakon muuntorangaistukset. Kansalaisten ja yhteiskunnan kannalta on tärkeää, ettei vankilasta käsin tai vankilassa syyllistytäk rikoksiin, tai ettei vankilasta karata. Rikosseuraamuslaitos kuvaa strategiassaan (Rikosseuraamuslaitos 2011) rooliaan yhteiskunnan yhtenä turvallisuusviranomaisena sisällöltään samankaltaisesti kuin Lohi edellä. Omaisuuksien hallussapitomääräyksiä ja niiden vaikuttavuutta suhteessa edellä mainittuun rikosten ehkäisyyn vankilasta käsin, voidaan ehkäistä kieltämällä laitteet, joilla voi muodostaa internet-yhteyden.

Vankiloiden ja niiden henkilökunnan turvallisuutta tarkastellessa on huomioitava myös kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö, yhteiskunnan ja ulkopolitiikan tila ja olosuhteet, sekä maassamme asuvien ja käyvien ihmisten vaikutus Suomen fyysisiin olosuhteisiin. Koko rikosseuraamusala saa vaikutteita ympäröivistä olosuhteista. Vankiloissa monesti turrutaan turvallisuusriskeihin, ja ne alkavat menettää merkitystään, koska niitä toistetaan alituisesti. Vankiloiden

turvallisuutta voidaan kuitenkin objektiivisesti tarkastella erinäisistä tilastoista, kuten ilmoituksista, jotka koskevat väkivaltaa, löytyneitä huumausaineita, poistumisluville jäämisiä ja karraamisia. (Junninen 2008, 45.)

Turvallisuutta tarkasteltaessa liittyen omaisuuden hallussapitoon, säädetään aikaisemmin käsitellyissä vankeuslaissa (767/2005), tutkintavankeuslaissa (768/2005), asetuksessa vankeudesta (548/2015) ja vankiloiden järjestyssäännöissä (Rikosseuraamuslaitos 2015h). Omaisuuden hallussapitomääräykset vaikuttavat osaltaan vankiloiden paloturvallisuuteen, joten tämän opinäytetyön kannalta on syytä luoda katsaus myös paloturvallisuuteen, sekä lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin paloturvallisuudesta.

Pelastuslaissa säädetään ihmisten, yritysten ja muiden yhteisöjen olevan velvollisia ehkäisemään tulipaloja ja muita onnettomuuksia, sekä rajoittamaan onnettomuuksien seurauksia. Omatoimisen varautumisen pykälässä sanotaan, että rakennuksen haltijan ja omistajan, sekä toiminnanharjoittajan on omalta osaltaan esimerkiksi ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä. (Pelastuslaki 379/2011, 14 §).

Myös vankiloiden järjestyssäännöissä otetaan huomioon paloturvallisuus. Helsingin vankilan järjestyssäännön 11.1 §:n 4 momentin mukaan vangille ei anneta haltuun esineitä tai aineita, jotka voivat aiheuttaa paloturvallisuusriskin. Helsingin vankilan järjestyssääntöjen 11.3 § kertoo, että vanki voi saada haltuunsa kohtuullisen määrän käyttöesineitä. Määrän tulee olla sellainen, että käyttöesineet mahtuvat niille varatuille paikoille sellin säilytystiloissa. (Helsingin vankilan järjestyssääntö 2013, 7-8.)

Vangille annettava kohtuullinen määrä käyttöesineitä rajoittaa sellissä oleva palokuormaa. Ympäristöministeriö (Ympäristöministeriö 2003, 45) määrittelee paloturvaoppaassaan palokuorman olevan kokonaislämpömäärä, joka vapautuu kun tilassa oleva aine palaa täydellisesti. Palokuormaan mukaan luetaan itse rakenteet ja tilassa oleva irtaimisto. Vankila sijoittuu palokuormaryhmään, jonka palokuorma tiheys on alle 600 megajoulea nelimetriä kohden. Tähän palokuormaluokkaan kuuluvat esimerkiksi majoitustilat, asunnot sekä hoitolaitokset. (Hyttinen, Tolonen & Väisänen 2008, 62.)

Tarkasteltaessa vankiloiden paloturvallisuutta ja vankiloiden valmistautuneisuutta palohälytyksiin, sanoo Junninen (2008, 65) vankiloiden palohälytyksien käsittelyssä olevan kahta erilaista käytäntöä. Toinen käytännöistä on, että selleistä tulevat hälytykset menevät automatiikalla suoraan palokunnalle, josta tullaan paikalle tarkastamaan tilanne. Toinen käytäntö on, että sellistä tuleva hälytys menee aluksi vankilan valvomoon, josta ohjataan henkilökunta hälytyk-

sen antaneeseen selliin tarkastamaan tilanne, ja tarvittaessa kutsutaan palokunta. Ensisammutuskalusto ja sen testaus, sekä pelastautumisharjoitusten järjestäminen vaihtelevat suuresti vankiloiden välillä. (Junninen 2008, 65.)

3.5 Vankiloiden rakenteelliset puitteet omaisuuden hallussapidolle

Vankiloiden rakenteelliset puitteet asettavat vangin henkilökohtaisen omaisuuden hallussapidolle rajoitteita. Suomen vankilakanta on hyvin kirjavaa, koska olemassa oleva vankilakanta on peräisin 1800-luvulta aina 2000-luvulla saakka. Näin ollen, eri vankiloissa tilat poikkeavat toisistaan kokonsa puolesta, kuten myös sellit. Sellikoko vaihtelee niin myös vankiloiden sisälläkin. Kurki-Suutarinen (2010, 42) toteaaakin, että Suomen vankilat on rakennettu 1800-luvulla, eivätkä tilat ole nykysäilyksen mukaisia. Yhdessä sellissä voi asua jopa kuusi vankia, mutta pääsääntöisesti sellissä asuu yksi tai kaksi vankia. Edellä mainituista seikoista johtuen, vankiloiden rakenteelliset puitteet luovat haasteita myös omaisuuden hallussapitoon, joten on syytä tutustua lyhyesti Suomen vankilakantaan.

Pajuojan (1993, 10) mukaan vankiloiden laitospääte voidaan jakaa viiteen kerrostumaan:

- 1800-luvun lopulla rakennetut läänin- ja keskusvankilat
- 1920-1930-luvun suovankilat
- Toisen maailmansodan jälkeen käyttöönotettu työsiirtolajärjestelmä
- Kiinteät avovankilat 1970-luvulla
- 1990-luvulla perustettu lääninvankiloita

Sittemmin 2000-luvulla Suomessa on rakennettu kaksi vankilaa, joista Vantaan vankila on aloittanut toimintansa vuonna 2002 (Rikosseuraamuslaitos 2015i) ja Turun vankila vuonna 2007 (Rikosseuraamuslaitos 2015f). Opinnäytetyö kohdistuu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuihin vankiloihin. Tässä lyhyt kuvaus tarkastelluista vankiloista:

- Helsingin vankila, entiseltä nimeltään Helsingin keskusvankila. Helsingin vankila on rakennettu 1881, jolloin siellä oli 400-vankipaikkaa. Aikakautensa mukaisesti se on rakennettu ristinmuotoiseksi. Helsingin vankilaa on remontoitu nykyaikaisemmaksi aina 1990-luvun alusta alkaen. (Laitinen 1999, 23.)
- Jokelan vankila, entiseltä nimeltään Uudenmaan läänin vankila. Jokelan vankila on rakennettu entisen tulitikkutehtaan tiloihin, ja se on aloittanut toimintansa vuonna 1992 (Laitinen 1999, 27). Nykyisin Jokelan vankilan suljetulla puolella on 84-vankipaikkaa, ja avovankila-osastolla 46 vankipaikkaa. Jokelan vankilan suljetulla puolella on pääsääntöisesti tutkintavankeja. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

- Keravan vankila, entiseltä nimeltään Keravan nuorisovankila. Keravan vankila on ollut toiminnassa vuodesta 1891 saakka. Keravan vankilan suljetulla puolella on 95 vankipaikkaa ja 74 vankipaikkaa avovankila-osastolla. (Rikosseuraamuslaitos 2015b.)
- Riihimäen vankila, entiseltä nimeltään Riihimäen keskusvankila. Riihimäen vankila on perustettu vuonna 1929 (Laitinen 1999, 25). Riihimäen keskusvankilassa on 223 vankipaikkaa (Rikosseuraamuslaitos 2015e).
- Vantaan vankila on perustettu vuonna 2002. Vantaan vankilassa on 166 vankipaikkaa. Vantaa on pääsääntöisesti tutkintavankila. (Rikosseuraamuslaitos 2015h.)

4 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa käsittelen tutkimusasetelmaa, sekä kuvaan opinnäytetyön tutkimusprosessia. Kanasen (2014a, 42-43) mukaan tutkimusasetelmassa kuvataan tutkimusprosessi. Tutkimussuunnitelmassa käydään läpi, miten tutkimus aiotaan toteuttaa: Mitä tutkitaan, mistä saadaan tietoa, millä menetelmillä ja millä aikataululla tutkimus toteutetaan.

Tässä luvussa kuvaan myös, miten ja millä menetelmillä keräsin aineistoa opinnäytetyötä varten. Kanasen mukaan (Kananen 2014a, 43) tutkimukseen tarvittava tieto on hankittava jostakin, joten on valittava käytettävät tietolähteet. Tietolähteitä voivat olla ihmiset ja erinäiset dokumentaatiot. Tietoa voidaan kerätä erilaisilla tiedonkeruumenetelmillä, esimerkiksi kyselyillä ja haastatteluilta. Tiedonkeruun jälkeen kerätty aineisto analysoidaan ja pyritään löytämään vastaus tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymykseen.

4.1 Tutkimusongelma, tutkimuskysymys ja tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen keskeinen lähtökohta on tutkimusongelma. Kanasen (2014a, 32) mukaan tieteellisessä työssä, pitäisi olla aina tutkimusongelma, tutkimusongelman ohjatessakin koko tutkimusprosessia. Tutkimusongelmasta nousee usein esiin tutkimuskysymys, jolla pyritään löytämään vastaus tutkimusongelmaan. Tämän opinnäytetyön keskeisenä lähtökohtana ja tutkimusongelmana on selvittää, onko Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen (Rikosseuraamuslaitos 2015c) suljettuihin vankiloihin mahdollista laatia kaikille laitoksille sopivat ja nykyistä yhtenäisemmät vankien omaisuuden hallussapitomääräykset.

Kanasen (2014a, 36) mukaan tutkimusongelma kirjoitetaan aina tutkimuskysymykseksi, ja tutkimuskysymykseen vastaamalla ratkaistaan tutkimusongelma. Tutkimuskysymys ohjaakin tutkimuksen kulkua ja tiedonkeruuta. Opinnäytetyön keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat:

- Ovatko nykyiset hallussapitomääräykset toimivia?

- Mitä tekijöitä on otettava huomioon laadittaessa omaisuuden hallussapitomääräyksiä suljettuun vankilaan?

Rikosseuraamuslaitoksen strategiassa (Rikosseuraamuslaitos 2014) painotetaan yhdenmukaista kohtelua ja sen tulee toteutua myös vankiloiden omaisuuden hallussapitomääräysten osalta. Rangaistuksen täytäntöönpanon tulisi olla ennustettavaa, joka ei nykyisillä hallussapitomääräyksillä täysin toteudu.

4.2 Laadullinen tutkimus

Tämä opinnäytetyö on toteutettu laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, siksi on perusteltua ja aiheellista tutustua laadulliseen tutkimukseen. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus tarkoittaa Kanasen (2014a, 18) mukaan tutkimusta, jolla yritetään saavuttaa löydöksiä ilman määrällisiä keinoja tai tilastollisia menetelmiä. Tavoite on kuvata tutkittavaa ilmiötä, ymmärtää ja tulkita sitä. Laadullinen tutkimus on useimmiten deskriptiivistä eli kuvailevaa. Tutkittavina ovat prosessit, niiden merkitykset ja ilmiön ymmärtäminen tekstien, kuvien ja sanojen kautta. (Kananen 2014b, 21.)

Laadullisessa tutkimuksessa tiedot ja niiden analyysi ikään kuin suodattuvat itse tutkijan läpi, jolloin tutkija on tavallaan yksi tutkimuksen työkalu. Laadullisessa tutkimuksessa on useimmiten suora kontakti tutkijan ja tutkittavan välillä, haastattelujen tai havainnoinnin kautta. (Kananen 2014a, 19.) Tähän opinnäytetyöhön laadullisen tutkimuksen menetelmä sopii luontevasti, koska tutkittavana ilmiönä ei ole määrällisesti mitattavia asioita, vaan tavoitteena on tutkia omaisuuden hallussapitomääräysten eroavaisuuksia, sekä kartoittaa ja ymmärtää omaisuuden hallussapitoon liittyviä tekijöitä.

4.3 Aineiston keruu

Tässä luvussa perehdytään opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmään eli haastatteluun, jotka ovatkin Eskolan ja Suorannan (1998, 86) mukaan yleisin aineistonkeruutapa laadullisessa tutkimuksessa. Haastateltavia kertyi opinnäytetyöhön yhteensä viisitoista kappaletta. Vankiloista haastateltavina oli vartijoita sekä rikosseuraamusesimiehiä, jotka työskentelevät vastaanotto-osastolla. Vastaanotto-osastolla käsitellään omaisuuden hallussapitoon liittyvät asiat. Haastattelin myös kahta aluekeskuksen virkamiestä, jotka työskentelevät omaisuuden hallussapitomääräysten parissa. Lisäksi haastateltavana oli palotarkastaja, joka on tehnyt palotarkastuksia vankiloihin. Hän valikoitu haastateltavaksi, sillä paloturvallisuus liittyy keskeisesti omaisuuden hallussapitomääräyksiin. Haastateltavana oli myös kuusi vankia, joilla oli erilaiset taustat. Suurimmalla osalla vankeja oli takana useampia tuomioita suoritettuna monessa eri vankilassa. Vangit valikoituivat haastateltaviksi iän, vankikertaisuuden, vankilataustojen, uskonnon sekä etnisen

taustan perusteella. Tarkoitukseni oli valikoida haastatteluihin heterogeeninen otos, saadakseni esille erilaisia näkökulmia. Näin saadaan kartoitettua laajasti eri vankien tarpeita. Edellä olevalla otoksella on mahdollista saada esille sekä henkilökunnan että vankien näkemystä hallussapitomääräyksiin.

Ennen viitekehyksen kirjoittamista listasin ylös asioita, jotka mielestäni liittyvät keskeisesti omaisuuden hallussapitomääräyksiin sekä toimintaympäristöön. Listaukseni pohjalta aloin rakentaa vähitellen opinnäytetyöni viitekehystä. Viitekehykseni puolestaan auttoi minua yhdessä työkokemukseni kanssa laatimaan haastattelurunkoa. Haastattelurunko rakentui luontevasti opinnäytetyön viitekehyksen sekä tutkimuskysymysten ympärille. Haastattelumenetelmänä käytin puolistrukturoitua haastattelua, joskaan selkeää määritelmää puolistrukturoidulle ei ole. Eskolan ym. (1998, 87) mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa kysymysrunko on sama kaikille, mutta haastateltavat saavat vastata omin sanoin, koska vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehdoilla. Minulla oli kysymysrunko haastattelutilanteissa. En esittänyt kysymyksiä eri haastatteluissa täsmälleen samoilla sanoilla, mutta huolehdin siitä, että kysymysten merkitys pysyi samana. Kysymysten esittämisjärjestys myös vaihteli jonkin verran eri haastatteluiden välillä. Kanasen (2014 a, 79) mukaan haastattelujen kysymykset voidaan tehdä avoimiksi, jolloin niillä voidaan saavuttaa enemmän laajempaa tietoa verrattuna suljettuihin kysymyksiin. Käytinkin haastattelurungoissa avoimia kysymyksiä, ja tein tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä.

Vankiloiden ja Aluekeskuksen virkamiehille sekä vangeille haastattelurunko oli pääosiltaan sama, mutta käytin myös ryhmäkohtaisia tarkentavia lisäkysymyksiä (ks. liitteet 1, 3-4). Ryhmäkohtaisilla lisäkysymyksillä yritin saada lisätietoja haastateltavien näkökulmasta. Palotarkastajan haastattelurunko poikkesi muiden haastateltavien haastattelugoista (ks. liite 2), koska hän tarkastelee aihetta täysin eri näkökulmasta, ja erilaisilla haastattelukysymyksillä pyrin saavuttamaan tarkempaa tietoa paloturvallisuudesta. Kaikki haastateltavat haastateltiin anonymisina.

Haastatteluista yksitoista toteutui kasvokkain ja neljä puhelinhaastatteluina. Virkamiesten haastattelut olivat kestoltaan noin 30 minuuttia ja vankien haastattelut noin 15 minuuttia. Virkamiesten kanssa sovin haastattelut puhelimitse tai sähköpostitse kertoen samalla opinnäytetyöstäni ja sen tarkoituksesta. Virkamiesten haastattelut tapahtuivat haastateltavien työhuoneissa. Kukaan haastateltavista virkamiehistä ei kieltäytynyt haastattelusta ja he toivat esille kokevansa aiheen tärkeäksi. Vangeilta kysyin suostumuksen haastatteluun juuri ennen haastattelua korostaen haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuutta. Kerroin haastattelujen liittyvän opinnäytetyöhöni, mutta toin esille vastausten menevän myös Rikosseuraamuslaitoksen hallussapitotyöryhmän käyttöön, joten mielipiteillä voi olla vaikutusta tuleviin hallussapitomääräyksiin. Myös kaikki vangit, joita pyysin haastateltaviksi, halusivat haastatteluihin osallistua. Tein

vankien haastattelut kuulusteluhuoneessa. Vankien haastatteluista nousi esille hallussapitomääräyksiin liittyen asioita, joita en itse olisi työkokemuksestani huolimatta osannut huomioida. Suurin osa haastateltavista vastasi kysymyksiin, mutta yhden vangin kanssa pääsin vastaavuoroiseen keskusteluun hallussapitomääräysten järkevyydestä ja toimivuudesta. Lähtökohtaisesti pyrin tekemään kaikki haastattelut kasvokkain, mutta logistisista- ja aikataulusyistä jouduin turvautumaan puhelinhaastatteluihin. Haastattelut nauhoitettiin kasvokkaisessa haastattelussa tablet -tietokoneelle ja puhelinhaastatteluissa puhelimelle. Haastattelutavalla ei ollut vaikutusta haastattelun kestoon.

4.4 Aineiston käsittely

Opinnäytetyössä käytettävän haastatteluaineiston analyysi alkoi litteroimalla nauhoitetut haastattelut. Haastatteluista saatu aineisto yhteismitallistettiin eli litteroitiin muuttamalla nauhoitukset tekstimuotoon tekstinkäsittelyohjelmalla. Kanasen (2014a, 102) mukaan litteroinnin voi tehdä propositiotasoisesti eli kirjata ylös vain asiasältö. Litteroinnin voisi tehdä myös tarkemmin, jolloin kirjattaisiin ylös myös kaikki äännähdykset ja äänenpainot. Litterointi toteutettiin opinnäytetyössä propositiotasoisesti, sillä opinnäytetyön aiheen kannalta propositiotason litterointia tarkempi litterointi ei ollut mielestäni tarkoituksenmukaista. Litterointiaineistoa kertyi yhteensä noin neljäkymmentä sivua, huolimatta siitä, etten litteroinut tekstiä aivan sanasta sanaan. Tässä vaiheessa aineiston käsittelyä alkoi aineisto käydä tutuksi, kun olin käynyt aineiston läpi jo muutamaan kertaan joko kuuntelemisen tai kirjoittamisen yhteydessä. Aineistosta alkoi hahmottua yhtäläisyyksiä ja teemoja, ja ne antoivat ideoita jatkoa ajatellen.

Haastatteluaineiston litteroinnin jälkeen analyysi jatkui teemoittelulla. Teemoittelu tapahtui jakamalla esiinnoisseita teemoja haastattelurungon ja viitekehyksen teemojen mukaan, sekä haastattelu aineistosta esiinnousseiden teemojen mukaan. Teemoina aineistosta nousivat esille paloturvallisuus, työturvallisuus, yhdenvertaisuus, rakenteelliset puitteet sekä hallussapitomääräysten päivityksen tarve ja yhdenmukaistamisen tärkeys. Teemat poimin käytännössä niin, että otin ”leikkaa liimaa” -menetelmällä litteroidusta tekstistä kuhunkin teemaan sopivat ilmaisut ja tein kullekin teemalle oman tekstitiedoston, johon liimasin kyseiseen teemaan sopivat ilmaisut. Hirsijärven ja Hurmeen (2001, 141) mukaan voidaan tietokoneella etsiä teemoja ja leikata ja liimata niitä samaan tiedostoon. Tämän jälkeen tulostin kaikki muodostetut teemat. Tulostamisen jälkeen luin teemat läpi ja korostustussilla merkitsin keskeisimmät esiinnoisseet asiat.

Teemoittelun jälkeen tein aineistosta tehdyistä havainnoista yhteenvedon. Tarkoituksena oli käsitellä aineisto vielä sisällönanalyysillä, mutta totesin teemoittelusta saadun materiaalin ole-

van riittävän jäsentynyttä tulkintaa sekä johtopäätöksien tekoa varten. Aineisto jäsenyi riittävästi, koska jo haastattelurunko itsessään muodosti yhdeksän teemaa, jolloin aineisto pilkkoutui ja jäsenyi helpommin tulkittavaan muotoon.

5 Tulokset

Tässä luvussa käsitellään haastatteluista sekä oikaisuvaatimuksista saatuja tuloksia. Mielestäni on perusteltua kuvata tuloksia mahdollisimman tarkasti laitoksittain, jolloin lukija voi halutesaan tutustua haluamaansa laitokseen tarkemmin. Tuloksista on myös taulukko, josta näkee keskeisimmät tulokset laitoksittain.

Haastattelut on tehty anonyymeina, jolloin haastateltavan henkilöllisyys ei paljastu. Vankiloiden kohdalla olen maininnut haastateltavan virka-aseman. Tämä mahdollistaa silti anonymiteetin säilymisen, koska vankiloissa on samalla virkanimikkeellä paljon henkilökuntaa. Aluekeskuksen kohdalla en ole maininnut edes virka-asemaa, sillä aluekeskuksessa työskentelee vain yksi virkamies kyseisellä virkanimikkeellä.

5.1 Helsingin vankila

Helsingin vankilasta haastateltavana oli vastaanotto-osastolla työskentelevä vartija. Hänen mukaansa Helsingin vankilassa on tähän asti ollut selkeät hallussapitomääräykset. Ulkoiluvaatetuksessa, kuten takeissa, laitos on nojannut laitoksen tarjoamaan vaatetukseen, tosin omaa vaatetustakin on saanut haltuun. Erinäiset tavarat, joita vangit saavat haltuun, on kattava. Myös tavaroiden ja vaatteiden lukumäärät on koettu riittäviksi. Vangeilla on mahdollisuus vaihtaa lokerosta vaatteita vuodenaikojen vaihdellessa. Muslimit ovat saaneet Helsingissä rukousmatot haltuun. Helsingin vankilassa on sikäli hyvä tilanne, että siellä on talon puolesta televisiot, DVD-soittimet sekä joillakin osastoilla kahvinkeitin.

Helsingin vankilasta todetaan vankien taloudellisten taustojen olevan toisistaan hyvin poikkeavia. On varakkaita vankeja jotka pystyvät ostamaan esimerkiksi koruja ja merkkivaatteita, sekä varattomia joilla ei ole mitään omaa omaisuutta. Kaikki vangit kuitenkin saavat haltuun saman määrän tavaraa, joten tältä osin yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuvat Helsingin vankilassa. Haastateltava kuitenkin näkee potentiaalisia uhkia tasa-arvon toteutumiseksi. Vankien keskinäisestä tasa-arvosta, ja sen mahdollisesta muutoksesta haastateltava (Haastattelu C 2015) toteaa:

”Tähän astihan se on toteutunut ihan hyvin, sikäli kun se painopiste on ollut talon vaatetuksella, mut nyt siinä vaiheessa kun näitä hölletään entisestään,

ja periaatteessa kaikki koko garderoopin sisältö saa olla niitä omia vaatteita, niin sehän ilman muuta tulee lisäämään sitä eriarvoisuutta.”

Helsingin edustaja näkee Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen eroavaisuudet lähinnä omaisuuden kappalemäärissä ja nimikkeissä, joilla omaisuus vankitietojärjestelmään kirjataan. Viihde-elektronikan hallussapidossa on havaittu joitakin eroavaisuuksia Helsingin vankilassa laitosten välillä. Yhtenäiset nimikkeet artikkeleille sekä yhtenäiset kappalemäärät helpottaisivat. Haastateltava (Haastattelu C 2015) toteaa:

”Mukavaa olisi, jos annettavien nimikkeiden lista olisi suurin piirtein yhtenäinen ja kutakin nimikettä edustava kappalemäärä myös.”

Vangin siirtyessä toiseen laitokseen, pitäisi lähettävässä laitoksessa pystyä pakkaamaan hallussa olleet tavarat selkeästi erilleen lokerossa olevista tavaroista. Tällaisella menettelytavalla olisi muitakin etuja, joiksi haastateltava (Haastattelu C 2015) toteaa:

”Eikä siitä sitten tulisi turhaa keskustelua mitä tavaroita saa haltuun ja mitkä lokeroon, kun säännöt ovat olleet samat jo lähettävässä laitoksessa.”

Helsingin vankilassa on tiedostettu paloturvallisuus ja haltuun annettavan omaisuuden määrä on pohdittu juurikin paloturvallisuutta silmälläpitäen. Helsingin vankilan edustaja (Haastattelu C 2015) toteaa paloturvallisuuden olevan tärkeä turvallisuustekijä.

”Haltuun annettavien tavaroiden määrä on tämän asian johtolanka, ja tarkoitus on, ettei kohtuuttomasti lisätä sellin palokuormaa antamalla liikaa vaatteita ja tavaroita..Tärkeä turvallisuustekijä.”

Helsingin vankilassa on mahdollista saada haltuun joitakin erityisvälineitä joissakin tapauksissa, käytännössä terveydellisiin- ja kuntoutusperustein. Helsingin vankilan vartija (Haastattelu C 2015) toteaa:

”Terveysteen liittyvät asiat otetaan aina vakavasti ja yritetään niinkun taata se, että vangin terveys ei vaarannu, ja jos mahdollista niin pyritään kuntouttamaan ja parantamaan sitä oloa, ja niitä selviämismahdollisuuksia ja kuntouttamaan vankia, että pärjää siviilissäkin.”

Henkilökunnan työturvallisuus ja osaltaan työsuojelu sekä vankien turvallinen vapausrangistusten suorittaminen pyritään turvaamaan Helsingin vankilassa laitoksen ulkopuolelta tulevien

tavaroiden riittäväällä tarkastamisella, ettei mukana kulkeudu turvallisuutta vaarantavia esineitä ja aineita. Vankilan ulkopuolelta tulevasta omaisuudesta haastateltava (Haastattelu C 2015) toteaa:

”Kaikki laitoksen ulkopuolelta tuleva omaisuus, joka harkitaan vangille annettavaksi, tulisi riittävän hyvin ja kohtuullisen helposti tarkastettavissa. Että siellä ei sitten mukana kulkeudu laitosturvallisuutta vaarantavia aineita ja esineitä.”

5.2 Keravan vankila

Keravan vankilasta haastateltavia oli kaksi, vastaanotto-osaston vartija sekä asunto-osaston rikosseuraamusesimies, jolla on pitkä kokemus myös vastaanotto-osastolla työskentelystä. Keravan vankilassa todetaan laitoksen omien hallussapitomääräysten toimivan aika hyvin, joskin tulkinnallisuutta löytyy, sekä todetaan annettavan liikaa tavaraa haltuun. Ongelmia sanotaan aiheutuvan silloin, kun vanki siirtyy vankilasta toiseen. Keravan hallussapitomääräyksistä, sekä ongelmia aiheuttavista vankisiirroista rikosseuraamusesimies (Haastattelu D 2015) toteaa:

”Tässä laitoksessa toimii mielestäni aika hyvin tän hetkiset hallussapitomääräykset. Mut tietysti ongelman ehkä eniten aiheuttaa se, että hallussapitomääräykset eri laitosten suhteen mitkä sitten tulee esiin semmosissa vaiheissa kun vangit siirtyy laitoksesta toiseen, niin on ehkä se hallussapitomääräyksiä toimivuuden suurin ongelma.”

Keravalaiset peräänkuuluttavat yksiselitteisiä hallussapitomääräyksiä, joissa ei olisi lainkaan tulkinnanvaraa. Keravalla myös koetaan, ettei omia vaatteita tai sähkölaitteita saisi antaa haltuun ollenkaan. Yksiselitteisistä hallussapitomääräyksistä haastateltavana ollut vartija (Haastattelu E 2015) toteaa:

”Niin yksiselitteiset, ettei siinä ole kenellekään mitään vastaansanomista tai tulkinnanvaraa.”

Keravalaiisten mielestä kaikissa suljetuissa vankiloissa pitäisi olla sama käytäntö tai ainakin sama hallussapitomääräysrunko käytössä. Suljettujen vankiloiden käytännöistä rikosseuraamusesimies (Haastattelu D 2015) toteaa:

”No kyllä minun mielestäni pitäisi olla niin, että kaikissa suljetuissa vankiloissa olisi sama käytäntö.”

Keravalla myöskin tiedostetaan, että laitokset ovat turvaluokituksesta sekä valvontatasoltaan erilaisia, joten laitokset saattavat tarvita erilaisia hallussapitomääräyksiä. Keravan vankilassa muslimit eivät saa nykyisin rukousmattoja haltuun, kuten aiemmin. Tasa-arvosta kysyttäessä toinen haastateltava toteaa tasa-arvon toteutuvan silloin, kun kaikkia koskevat samat hallussapitomääräykset. Haastateltava rikosseuraamusesimies sanoo tasa-arvon toisinaan kärsivän, koska Keravan vankilassa on erilaisia selliratkaisuja, jolloin toisinaan tavaramäärää joudutaan rajoittamaan. Tasa-arvosta ja sen toteutumisesta haastateltu vartija (Haastattelu E 2015) toteaa:

”Jokaista koskee ne samat hallussapitomääräykset, että sikäli tasa-arvo toteutuu erittäin hyvin.”

Keravalla rakenteelliset puitteet tai niiden asettamat rajoitteet on huomioitu sitten, että haltuun annettava omaisuus on pystyttävä säilyttämään asianmukaisesti. Keravalla suurimmaksi ongelmaksi koetaan sähkölaitteiden väärinkäyttö. Tällä tarkoitetaan laitteen olevan väärällä omistajalla väärässä sellissä tai esimerkiksi riisikeittimen väärinkäyttöä. Myös kahvinkeitinmiä havaitaan käytettävän väärin. Ongelmaksi on muodostunut niiden käyttäminen ruoan valmistamiseen, kuten myös se etteivät ne ole itsestään sammuvaa mallia. Keravan vankilassa koettiin, että paloturvallisuus parantuisi, jos laitos hankkisi jokaiseen selliin nykysäädösten mukaisen itsestään sammuvan kahvinkeitin. Paloturvallisuus myös paranisi, jos riisinkeittimet selkeissä voitaisiin kieltää, sekä haltuun annettavaa tavaramäärää supistettaisiin. Pelikonsoleissa ongelman aiheuttajana on sisäinen muisti, jota ei ole mahdollista tarkastaa. Keravalla on laitoksen puolesta selkeissä televisio ja DVD-soitin. Sähkölaitteista ja niiden tuottamista ongelmista haastateltu vartija (Haastattelu E 2015) toteaa:

”Pelikonsolien ja riisinkeittimet hallussapidon voisi kieltää. Konsolit eivät oikein tahdo pysyä omassa sellissään.. Kahvinkeitinmiä usein vanhaa mallia ja niistä puuttuu ajastimet eivätkä sammu automaattisesti. Ovat sellissä päällä 24/7.. Kahvinkeitinmissä tehdään ruokaa keittäen ja paistaen ja se aiheuttaa ongelmia paloturvallisuuden suhteen.”

Kuntoutuksen tukemisesta Keravan vankilassa työskentelevä rikosseuraamusesimies (Haastattelu D 2015) toteaa:

”Mikäli jonkun tavaran haltuun antaminen perustellusti tukee vangin kuntoutusta, se voidaan huomioida, mutta sen tulisi myös täyttää muut hallussapitomääräysten kriteerit.”

5.3 Jokelan vankila

Jokelan vankilasta haastateltavana oli laitoksessa pitkään työskennellyt virkamies. Haastateltavan mukaan Jokelan vankilassa koetaan talon sisäiset hallussapitomääräykset toimivuudeltaan tällä hetkellä aika hyviksi. Haastateltava kuitenkin mainitsee, että hallussapitomääräyksissä on liikaa tulkinnan varaa. Tekniikan kehittyminen aiheuttaa omanlaisiaan ongelmia, eivätkä hallussapitomääräykset varsinaisesti niiden osalta pysy ajan tasalla ja ne vaativat muutenkin säännöllistä päivittämistä. Erityisesti, kun markkinoille tulee esimerkiksi kynäkameroita, puhelinkelloja ja pelikonsoleita, joissa on uusia ominaisuuksia, kuten internettiin pääsy. Hallussapitomääräyksistä, sekä tekniikan kehittämisestä haastateltava (Haastattelu F 2015) toteaa:

”Niissä on liikaa tulkinnan varaa, tekniikka kehittyy kokoajan kovaa vauhtia - kokoajan pitäisi olla hereillä. Tulee uusia laitteita, kuten kynäkameroita, puhelinkelloja, uudet pelikonsolit joissa on uusia ominaisuuksia.”

Jokelassa eniten ongelmia ja valituksia aiheuttavat erilaiset sähkölaitteet, kuten esimerkiksi partakoneet, sähköhammasharjat sekä riisinkeittimet. Partakoneista on löytynyt malleja, joiden laturia on mahdollista käyttää väärin, kuten esimerkiksi hyödyntää laturia matkapuhelimen lataamiseen. Jokelassa on laitoksen puolesta televisio ja DVD-soitin. Partakoneista, sekä niiden aiheuttamista ongelmista haastateltava (Haastattelu F 2015) toteaa:

”Taitaa olla nämä partakoneet, jokamiehellä on jonkinlainen partakone, laturia voi väärinkäyttää ja tämmöisiä asioita.”

Jokelan vankilan haastateltavan mielestä aikaisemmin on ollut eri laitosten välillä nykyistäkin isommat erot hallussapitomääräyksissä, laitosten ollessa nykyisin suhteellisen lähellä toisiaan. Jokelassa on havaittu, että toisinaan muualta siirtyneitä vankeja harmittaa se, ettei Jokelassa saa jotain sellaista tavaraa haltuun, mitä sai haltuun edellisessä paikassa. Joten tästä näkökulmasta katsottuna pitäisi olla yhtenäiset hallussapitomääräykset laitosten välillä. Tärkeänä Jokelan vankilan edustaja pitää sitä, että ainakin Jokela ja Vantaa tutkintavankiloina olisivat keskenään mahdollisimman lähellä toisiaan hallussapitomääräysten osalta. Laitoksien hallussapitomääräysten eroista haastateltava (Haastattelu F 2015) toteaa:

”Aikaisemmin olleet nykyistäkin isommat erot, nykyisin ollaan kuitenkin suhteellisen lähellä toisiamme. Tärkeää olisi, että Jokelassa ja Vantaalla olisi samanlaiset säännökset.”

Rikosseuraamuslaitoksen arvot, kuten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat haastateltavan mielestä Jokelan vankilassa, koska kaikkiin vankeihin pätevät samat hallussapitomääräykset. Eri uskontoja ei ole varsinaisesti huomioitu hallussapitomääräyksissä, mutta Jokelassa on annettu esimerkiksi muslimeille rukousmatot haltuun.

Jokelan vankilan haastateltavan mielestä laitoksen paloturvallisuus ei suoranaisesti vaarannu vastaanotto-osaston kautta saaduista tavaroista, vaan ajan kuluessa selliin kertyvästä muusta tavarasta. Paloturvallisuudesta ja sen parantamisesta haastateltava (Haastattelu F 2015) toteaa:

”Paloturvallisuus ei aiheudu vastaanoton kautta tulleista tavaroista, vaan että selliin kertyy ajan kanssa pahvilaatikkoo, sanomalehteä ja muuta tavaraa. Pitäisi olla niin kuin aikaisemmin, että kaikki tavara pitäisi mahtua yhteen kaappiin, silloin tavarain määrä olisi tarpeeksi rajoitettua. Se olisi silloin paloturvallinen ja helppo tarkastaa. Tavarain tulee montaa eri kautta, kuten posti ja kanttiini. On tietenkkin myös kerrosvartijoiden tehtävä ratsata liika tavara pois sellistä. Se olisi yksi kehittämisen paikka, tosin yksilöt tekevät tarkastuksia, jolloin tulkinat vaihtelevat - miten määritellään oikea? Se on tietysti koulutuskeskustelua.”

Haastateltavan mielestä vankien kuntouttaminen ei itsessään kuulu hallussapitomääräyksiin, vaan kuntoutusta tuetaan muilla keinoin. Hallussapitomääräyksissä on huomioitu työturvallisuus, haltuun ei anneta vaaraa aiheuttavia tavaroita. Haastateltavan mielestä tavarain paljouskin on toisaalta turvallisuusriski. Esimerkiksi jos selliin joudutaan menemään väkisin, voi tavarain paljous olla esteenä henkilökunnalle.

5.4 Riihimäen vankila

Riihimäen vankilasta haastateltavana oli rikosseuraamusesimies, joka työskentelee vastaanotto-osastolla. Riihimäen vankilassa haastateltavan mukaan tilanne nykyisellään laitoksessa käytettävien hallussapitomääräysten osalta on hyvä, mutta kokoajan mennään kohti yksittäistapaus harkintaa. Yksittäistapaus harkinta tarkoittaa sitä, että yhä useammin tulee eteen tilanteita, joissa ei voida suoraan soveltaa hallussapitomääräyksiä. Tämä lisää työtaakkaa henkilökunnalle, mutta toisaalta parantaa vankien oikeusturvaa. Haastateltava kokee, että vanhanaikaiset hallussapitolistat sekä laitosvalta ovat katoamassa. Haastateltava (Haastattelu H 2015) nykyisistä hallussapitomääräyksistä:

”Koko ajan liikkeessä, menee enemmän kohti yksittäistapaus harkintaa. Se lisää työtä esimiehille ja hämmennystä varuspuolella, se toisaalta parantaa vangin

oikeusturvaa kun jokainen tapaus harkitaan erikseen. Vanhat hallussapitolistat ja laitosvalta on katoavaa.”

Riihimäen vankilassa haastateltavan mukaan eniten ongelmia aiheuttavat elektroniset laitteet, pienelektroniikka, sykemittarit ja GPS-laitteet. Toinen ongelmaryhmä on kuntoilulaitteet joita pyydetään terveysperustein, kuten jumppakuminauhat. Laitoksen puolesta selleissä on televisio, DVD-soitin sekä selliradio, jossa on 11 eri radiokanavaa. Riihimäellä ei saa omaa CD-radionauhuria haltuun, koska laitoksessa on edellä mainittu selliradio. Haastateltavan mukaan laitoksen omia sähkölaitteita ei juurikaan ole tahallisesti rikottu, koska vangit tietänevät, että kestää hetken saada korvaava laite tilalle.

Riihimäellä ei ole yleensä ongelmia jos sinne tulee muista laitoksista vankeja, koska heillä on harvoin sellaista tavaraa hallussa mitä Riihimäellä ei saisi haltuun. Haastateltavan mukaan yhtenäisiä peruslinjoja pitäisi kuitenkin vankiloiden välillä olla, mutta toisaalta tiukkaa luetteloja ei voi tehdä, koska laitoskohtaista harkintaa pitää olla. Peruslinjojen pitäisi Riihimäen vankilassa työskentelevän rikosseuraamusesimiehen (Haastattelu H 2015) mukaan olla hyvin perusteltuja:

”Kaiken pitäisi lähteä liikkeelle perusteista. Kaiken pitäisi olla perusteltua miksi jotain annetaan tai ei anneta haltuun. Perusteiden miksi jotain annetaan tai ei anneta haltuun pitäisi olla yhtenäisiä laitosten välillä ja vankilan sisälläkin.”

Haastateltava (Haastattelu H 2015) jatkaa perusteista ja niiden realistisuudesta:

”Ja sitten paljonko painoarvoa annetaan sille että jokia asia tai esine on muokattavissa vaaralliseksi esineeksi. Uhan täytyy olla mahdollinen, järjellinen ja realistinen.”

Edellä mainitulla kommentilla tarkoitetaan että uhkien on oltava realistisia. Tarpeeksi mielikuvitusta käyttämällä mistä esineestä tahansa saa vaarallisen, jolloin minkä tahansa esineen hallussapidon voisi kieltää. Haastateltava mainitsee myös, ettei Rikosseuraamuslaitokselta ei ole juuri ollenkaan tullut ohjeistusta liittyen omaisuuden hallussapitoon. Haastateltava (Haastattelu H 2015) annetuista ohjeistuksesta:

”En muista, että olisin paljoa Risen ohjeita nähnyt. Yksi ainoa on tullut joka peruttiin seuraavana päivänä. Nyt laitokset tulkitsee vankeuslakia ja eroja syntyy laitosten välille. Toki laitokset on erilaisia, on eri turvaluokitukset sekä rakenteelliset puitteet.”

Riihimäen vankilassa ei haastateltavan mukaan juurikaan näy hallussapitomääräyksiä koskevissa päätöksissä uskontoihin liittyvät seikat. Tasa-arvo ja yhdenmukaisuus toteutuu hallussapitomääräyksissä kohtuullisesti, mutta aina kun on tapauskohtaista harkintaa, hajontaa esiintyy. Paloturvallisuus on rikosseuraamusmiehen (Haastattelu H 2015) mukaan tärkeää, ja hän painottaakin tulipalon olevan merkittävä riski:

”Tulipalo on huolimatta nykyaikaisista hälytys ja sammutusjärjestelmistä suurin uhka hengelle ja terveydelle.”

Haastateltava (Haastattelu H 2015) on havainnut paloturvallisuudessa olevan parantamisen varaa, ja jatkaa:

”Olen yrittänyt saada palotarkastajan mielipiteen mikä on sopiva määrä tavaraa sellissä, ja tehdä ohjeistuksen mikä on sopiva määrä tavaraa. Kun sellissä on täysi määrä omaa omaisuutta, lisäksi talon tavarat, sellivarustus, lehdet ja kirjat. Siinä on paljon palokuormaa. Haluaisin jonkun palo-ammattilaisen sanovan mikä on liikaa, mikä on sopivasti.”

Haastateltavan mielestä laitoksien erilaiset rakenteelliset puitteet pitäisikin nimenomaan paloturvallisuuden kannalta ottaa huomioon hallussapitomääräyksissä. Vankien kuntoutus ei kuulu haastateltavan mukaan suoranaisesti hallussapitomääräyksiin, mutta joskus on annettu esimerkiksi öljyvärimaalaus tarvikkeet haltuun kuntouttavaan taidetoimintaan.

Haastateltavan mukaan henkilökunnan työturvallisuus on huomioitu hallussapitomääräyksissä siten, ettei haltuun anneta astalo-aihoita. Hallussapitomääräyksillä on myös epäsuoravaikutus työturvallisuuteen siten, ettei anneta haltuun liikaa tavaraa, jolloin estetään liika tavaramäärä joka haittaa tarkastustoimintaa.

5.5 Vantaan vankila

Vantaan vankilasta haastateltavana oli vastaanotto-osastolla työskentelevä vartija. Hänen mukaansa laitoksessa käytettävien hallussapitomääräysten osalta tilanne koetaan melko hyvin toimivaksi. Haastateltavan mukaan pääsääntöisesti ongelmia aiheuttavat sähkölaitteet, joita on montaa eri mallia. Suurin osa oikaisuvaatimuksia koskee myös sähkölaitteita. Vankilan puolesta sulleissa on televisiot, sekä laitokselta voi tarvittaessa ostaa DVD-soittimen.

Vantaan vankilassa on satunnaisesti ilmennyt, että jotkut yksittäiset vangit saavat erivapauksia, eli he ovat saaneet haltuun jotain tavaraa, mitä muut vangit eivät ole saaneet. Tämä on

aiheuttanut hämmennystä. Haastateltava (Haastattelu I 2015) toteaa tämän aiheuttavan hämmennystä henkilökunnassa:

”Ainostaan erivapaudet nyppii, kohdellaan vankeja eri lailla.”

Haastateltavan (Haastattelu I 2015) mukaan tasa-arvo ja yhdenvertaisuus onkin olennainen osa hallussapitomääräyksiä, ja helpottaa työntekoa:

”Pitäisi ehdottomasti olla näin, se helpottaa huomattavasti sitä hommaa. Eikä käy järkeen miksi jollekin sanotaan joo ja toiselle ei samassa asiassa.”

Haastateltavan mukaan laitosten välisten hallussapitomääräysten eroavaisuudet näkyvät Vantaan vankilassa siten, että toisista laitoksista siirtyvien vankien kohdalta tulee ihmettelyä siitä, miksei Vantaalla saa haltuun jotakin, mitä edellisessä laitoksessa sai. Haastateltava (Haastattelu I 2015) summaa laitoksien erilaiset hallussapitomääräykset:

”Se näkyy sillä lailla, että jos vanki tulee toisesta vankilasta, niin saattaa tulla vääntöjä, miksei täällä saa jotakin haltuun kun edellisessä paikassa sai. Esimerkiksi aurinkolasit, meillä ei niitä saa, ja partakoneet joissa on adapteri, meillä sellaista ei saa ja jossakin muualla saa.”

Vantaan vankilan vartija (Haastattelu I 2015) toteaa, että yhtenäiset hallussapitomääräykset toisivat parannusta tilanteeseen:

”Tulis yhtenäisyyttä, se auttais paljon. Se helpottais kaikkia, meitä ja muita - se on merkittävin juttu.”

Haastateltavan mukaan hallussapitomääräysten päivittäminen selkeyttäisi toimintaa. Haastateltava myös totesi pieniä ongelmia aiheuttaa myös laitoksissa eritavalla nimetyt artikkelit. Vantaan vankilassa hallussapitomääräyksissä ei varsinaisesti ole otettu huomioon uskonnollisia tekijöitä, mutta esimerkiksi muslimeille on annettu rukousmattoja haltuun. Haastateltavan mukaan uskonnolliset tekijät pitäisi tietyissä puitteissa ottaa huomioon hallussapitomääräyksissä.

Paloturvallisuutta haastateltava (Haastattelu I 2015) pitää tärkeänä, ja toteaa paloturvallisuuden yhteydestä hallussapitomääräyksiin:

”Mä luulen, että se on yksi perimmäinen tarkoitus hallussapitomääräyksissä, kun saadaan palokuormaa pidettyä pienenä sellissä. Siltikin selliin rupeaa kampetta kertymään ihan mahottomasti. Pienestäkin määrästä saa ison roihun aikaiseksi.”

Vankien kuntouttaminen ei haastateltavan (Haastattelu I 2015) mukaan liity hallussapitomääräyksiin:

”Mä ajattelen että kuntoutuspuoli tulee muuta kautta, eikä se sillä tavalla liity hallussapitomääräyksiin. Vaikea yhdistää kuntoutusta hallussapitomääräyksiin.”

Rakenteellisissa puitteissa päädytään haastateltavan mukaan taas sähkölaitteisiin, joita saisi olla tietty määrä hallussa. Sama tosin pätee muuhunkin tavaraan, kuten vaatteisiin ja kirjoihin. Haastateltavan mukaan tätä kautta pystytään parantamaan myös työturvallisuutta, kun selleihin ei keräänny liikaa tavaraa, joka taas hankaloittaa sellitarkastuksia.

5.6 Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus

Aluekeskuksessa työskentelee rikosseuraamusalueiden hallinto, johon kuuluvat esimerkiksi rikosseuraamusalueiden aluejohtajat, lakimiehet ja turvallisuuspäälliköt. Aluekeskuksessa tehtyjen haastattelujen mukaan aluekeskuksessa hallussapitomääräykset näkyvät lähinnä oikaisuvaatimusten muodossa. Hallussapitomääräysten näkymisestä aluekeskuksessa, sekä laitosten erilaisista hallussapitomääräyksistä toinen haastateltava (Haastattelu B 2015) toteaa:

”Aluekeskuksessa lähinnä hallussapitomääräykset näkyy oikaisuvaatimusten muodossa. Me nähdään ainoastaan laitosten järjestyssäännöt - joissa on hallussapitomääräykset, jos laitoksissa on järjestyssääntöjen lisäksi muita määräyksiä tai käytäntöjä hallussapitoon, me ei niistä tiedetä. Ne ovat vankiloiden omia listauksia, joihin ei päätöksiä perusteta.”

Haastatteluissa kuitenkin ilmenee, että eroja löytyy hallussapitomääräysten osalta laitosten välillä. Haastateltavat toteavat, että pitäisi olla yhtenäisemmät linjat hallussapitomääräyksissä. Käytännöt omaisuuden hallussapidosta eroavat toisistaan eri laitoksien välillä. Jossakin laitoksessa saa jotakin omaisuutta, toisessa taas ei, ja se näkyy osaltaan oikaisuvaatimuksina aluekeskuksessa, varsinkin vankien siirtymässä laitoksesta toiseen. Haastateltava mainitsee myös eri laitoksissa nähtävän erilaisia hallussapitoon liittyviä uhkia, joita ei aina pystytä perustelemaan. Esimerkiksi sähköhammasharja on sallittu korkeamman turvaluokituksen vankilassa, mutta kielletty matalamman turvaluokituksen vankilassa.

Haastatteluissa ilmenee perusteluiden hallussapitojen eväämiseen olevan toisinaan puutteellisia tai hyvin ylimalkaisia. Perusteluista toinen haastateltava (Haastattelu B 2015) toteaa:

”Pitäisi olla yhtenäisemmät linjat, tai ainakin niin, että kun jotakin tavaraa ei saa haltuun niin perusteena löytyy ne aidot ja tosiasialliset turvallisuusperusteet. Ja jos me päästäis yksimielisyyteen niistä perusteista, voitaisiin saavuttaa yhdenmukaisemmat hallussapitomääräykset.”

Haastateltava sanoo eri laitoksissa tehtyjen kielteisten omaisuuden hallussapitopäätösten perusteiden poikkeavan toisistaan, haastateltava (Haastattelu B 2015) jatkaa perusteista:

”Niissä on paljonkin eroja. Olen huolissani tehdäänkö jossain vankiloissa hallussapitopäätöksiä ollenkaan, vai onko olemassa sellaisia käytäntöjä että ilmoitetaan vaan ettei saa haltuun, vaikka vangin olisi mahdollista saada päätös. En tiedä onko näin, mutta sellaisia viitteitä on ilmennyt kanteluasioissa, ettei aina perusteita ole ilmoitettu. Sikäli kun päätöksiä tehdään, ne on aika suppeita ne perustelut. Sitten oikaisuvaatimus vaiheessa tulee tarkempia perusteluita, joten jos ne olisi perusteltu hyvin jo vankilassa, välttämättä Aluekeskukseen ei tulisi oikaisuvaatimuksia.”

Aluekeskuksessa tehdyissä haastatteluissa ilmenee, että jokaisen vankilan vastaanotossa tulisi olla rikosseuraamusesimies töissä, joka pystyisi tekemään kielteisiä hallussapitopäätöksiä, johon vartijan oma toimivalta ei riitä. Haastateltavan mielestä vähimmäisvaatimus pitäisikin olla, että edes työvuorossa olisi asiasta ymmärtävä ja omaisuuden hallussapitopäätöksiä tekevä rikosseuraamusesimies. Haastateltava (Haastattelu A 2015) sanoo myös laitoksien johtajien olevan toisinaan tietämättömiä oikeista toimintavoista ja toteaa:

”Kaikki lähtee oikeastaan siitä, ettei vankiloiden johtajakaan tiedä mikä on oikea menettelytapa - johtajakin kritisoivat sitä, ettei narikassa ole rikosseuraamusesimiestä joka voi tehdä päätöksiä, se on muka resurssien haaskausta. Eihän rikosseuraamusesimiehen tarvitse fyysisesti olla narikassa, kunhan on vuorossa joku rikosseuraamusesimies joka tietää narikan asioista ja tekis päätöksiä. Olis joka päivä päätöksiä tekevä rikosseuraamusesimies. Se aiheuttaisi sujuvuutta.”

Haastatteluissa ilmenee, että eniten ongelmia aiheuttavat artikkelit ovat sähkölaitteita. Toisinaan esiintyy laitteita joita ei tunneta, joten ei tiedetä mikä niiden turvallisuusriski todellisuudessa on. Esimerkiksi ladattavia partakoneita on evätty sillä perusteella, että johdosta voi tehdä matkapuhelimen laturin. Edellä mainitulla perusteella mistä vain sähkölaitteesta voisi

katkaista sähköjohdon ja väärinkäyttää sitä, joten mainittu perustelu ei ole kovin realistinen. Haastateltava (Haastattelu A 2015) vastuuttaisikin tarkastustoimintaa osaltaan sähkölaitteiden väärinkäytösten ehkäisyyn:

”Ehjä laite ei ole varsinaisesti turvallisuusriski. Sellitarkastuksissa pitäisi havaita väärinkäytökset ja kerätä ne pois. Ehkä löydetään mörköjä sellaisesta paikasta jotka ei todellisuudessa sitä ole. Onko tarkastuksia liian vähän? Tarkastustoimintaa pitäisi tehostaa”.

Haastatteluissa ilmenee, että hallussapitomääräyksiä laatiessa pitäisi kaikki seikat ottaa huomioon, kuten palokuorma, sähköjohtojen riittävyys ja rakenteelliset puitteet. Tämän lisäksi pitäisi myös pohtia onko tarpeellista antaa ruuanvalmistuksessa käytettäviä välineitä haltuun. Ruuanvalmistamisen tarpeellisuus riippuu tosin myös laitoksesta ja osastosta, kuinka paljon ovet ovat auki eli kuinka vangit pääsevät liikkumaan osastolla, ja onko heidän mahdollista valmistaa ruokaa osaston keittiössä.

Aluekeskuksen haastatteluissa vankien keskinäistä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa pidetään tärkeänä. Toinen haastateltava (Haastattelu A 2015) toteaa:

”Kyllähän kaikille pitäisi olla samat säännöt. Jos rajoitetaan, niin kaikilta”.

Paloturvallisuus on haastateltavan mukaan tärkeää. Haltuun annettavan tavaramäärän tulisi olla kohtuullinen, joka osaltaan parantaisi paloturvallisuutta. Hallussapitomääräyksiä kautta tapahtuvalla tavaramäärän rajoittamisella olisi tällöin suora vaikutus myös paloturvallisuuteen.

5.7 Palotarkastaja

Palotarkastaja totesi haastattelussa paloturvallisuuden huonoksi tarkasteltaessa vankien asuiskäytössä olevia sellejä. Palotarkastajan mukaan monessa sellissä on liikaa palokuormaa, ja hänen mukaansa maksimi palokuorma sellissä saisi olla 600 megajoulea. Haastateltavan mukaan tulipaloja on kuitenkin ollut yllättävän vähän ottaen asiakaskunnan huomioon. Hänen mielestään tulentekovälineiden hallussapito pitäisi vankilassa kieltää. Palotarkastajan mukaan sellivarustuksessa käytetyissä materiaaleissa tulisi huomioida paloturvallisuus, jolloin sellin tahallinen sytyttäminen vaikeutuu ja näin yleinen paloturvallisuus paranee.

Sähkölaitteista ja niiden turvallisuudesta vankilaolosuhteissa haastateltava (Haastattelu G 2015) toteaa:

”Sähkölaitteet itsessään eivät aiheuta vaaraa, jos laitteet ovat kunnossa ja niitä käytetään oikein. Kaikki sähkölaitteet tulisi aika ajoin tarkastaa henkilökunnan toimesta. Voidaan haastatella vankia ja kysyä esimerkiksi onko laite toiminut normaalisti, onko häiritsevä tai kuulostanut erilaiselta kuin ennen, onko sen ulkonäkö muuttunut. Näillä pienillä kysymyksillä voidaan kartoittaa epäkuntoiset laitteet ja ennakoita uhkaava sähkölaitepalo. Valaisimet, jatkojohdot ja muuntajat ovat kaikkein riskialttiimpia. Riisikeitinkään ei sinänsä aiheuta vaaraa ellei se ole laitteena epäkuntoinen.”

5.8 Vangit

Haastateltavia vankeja opinnäytetyöhön kertyi kuusi kappaletta. Vankien haastattelut toteutuivat Jokelan ja Keravan vankiloissa. Vangit valikoituivat haastateltaviksi iän, vankikertaisuuden, vankilataustojen, uskonnon sekä etnisen taustan perusteella. Haastateltavissa vangeissa toteutui melkoinen taustojen kirjo. Useat vangeista olivat suorittaneet tuomioita monessa eri vankilassa eri vuosikymmeninä.

Kaikki haastatellut vangit vaikuttavat olevan melko tyytyväisiä laitoksen sisäisiin hallussapitomääräyksiin. Haastatteluissa ilmenee, että kaikki haastateltavat vangit käyttävät laitoksen tarjoamia vaatteita ja he ovat tyytyväisiä kun niitä pääsee usein vaihtamaan puhtaisiin vaatteisiin. Haastateltu (Haastattelu J 2015) vanki Keravan vankilassa kiteyttää asian:

”Ei täs oo mitään niinku moittimista. Täällä saa pitää kaikki niinku siviilivaatteita, paitsi niinku työasu pitää sit olla talon vaatteet.”

Yksi haastateltavista harmitteli, ettei saa huppareita haltuun. Hän myös harmitteli, ettei Riihimäellä ei saa omia housuja haltuun. Yksi haastateltavista vangeista on pahoillaan, että ei saanut omaa partakonettaan haltuun. Hän haluaisi myös enemmän omia siviilivaatteitaan haltuun, sekä vaatteita myös jokaiselle säätyypille ulkoilua varten. Toinen haastateltava totesi haluavansa tietokoneen sekä kuntoiluvälineitä haltuun. Muut haastateltavista sanoivat heillä olevan kaiken tarvittavan hallussa. Haastateltu muslimi -taustainen vanki oli tyytyväinen, koska hänellä oli koraani ja rukousmatto hallussaan.

Osa haastateltavista koki eri vankiloiden hallussapitomääräyksissä olevan liian suuria eroja, osan mielestä erot puolestaan olivat pieniä. Jokelan vankilassa haastateltu (Haastattelu L 2015) vanki toteaa laitoksen välisistä eroista:

”Kun siirryn talosta toiseen, en tiedä mitä saan haltuun. Joutuu pitämään liikaa tavaraa mukanaan, se on sellaista miettimistä mitä saa mitä ei. Joutuu miettimään mihin varautua. Sitten jos olen ostanut jonkun tuotteen vankilassa, ja

siirryn toiseen taloon, ne saattaa jäädäkin narikkaan. Ja poliisilta tulleet tupakat jää narikkaan. Ja jos käy käräjillä, niin tavarat joko jäisi kaikki narikkaan tai sitten haltuun, mutta kunhan olis aina sama käytäntö.. Olisi hyvä olla samanlaiset säännöt, ainakin vaatteiden suhteen. Esimerkiks Mikkelin vankila on täysin erilainen kuin etelä. Hupparit ymmärrän ettei niitä saa, mutta voithan naamioitua millä tahansa vaatteella, talonkin vaatteella. Joten miksei toisaalta huppareitakin sais.”

Vankien haastatteluista nousi esiin myös hieman vastakkaisia mielipiteitä, vankihaastattelu Keravalla (Haastattelu K 2015):

”Aikalailla samat laitteet ja vaatteet saatu haltuun. Pieniä eroja voi olla mutta ei merkittäviä, esimerkiks joissakin ei saa bassomankkaria haltuun, mutta jokaisessa laitoksessa saa jonkinlaisen radion haltuun joten se ei haittaa.”

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että samanlaiset säännöt pitäisi olla joka laitoksessa, niin olisi helpompi varustautua tuomioon ja vaihtaa laitosta. Jokelassa haastateltu vanki (Haastattelu L 2015) kiteyttää asian:

”Mun mielestä yhtenäinen järkevä linja. Perusjutut olis kaikissa taloissa samat. Ja jos siirtyy talossa toiseen, niin jo kerran tarkastetut tavarat saisi myös seuraavassa talossa haltuun. Esimerkiks jos housuja ei saa Riihimäellä, niin ei saisi muuallakaan. Ei tarvitsisi pitää tavaraa varmuuden vuoksi mukana, jos talolla ei ole tarjota tai toisessa talossa saakin jotain haltuun.”

Paloturvallisuuden koettiin olevan henkilökunnan arvioitavissa, eikä haastateltavat ottaneet kantaa liittyvätkö hallussapitomääräykset kuntoutukseen.

5.9 Oikaisuvaatimukset

Omaisuuuden hallussapidossa oikaisuvaatimus tarkoittaa sitä, että vanki voi hakea muutosta hänen kohdalla vankilassa tehtyyn kielteiseen hallussapitopäätökseen. Oikaisuvaatimus käsitellään aluekeskuksessa ja päätöksen tekee rikosseuraamusalueen aluejohtaja. Vuonna 2015 oikaisuvaatimuksia tuli aluekeskukseen 130 kappaletta, joista 12 koski omaisuuden hallussapitoa (Aluekeskus 2015). Tarkasteltaessa omaisuuden hallussapitoa koskevia oikaisuvaatimuksia kokonaisuutena, huomionarvoista on, että valtaosa oikaisuvaatimuksista hylätään. Oikaisuvaatimuksia tarkasteltaessa nousee myös esille, että selkeästi suurin osa oikaisuvaatimuksista käsittelee sähkö- tai elektroniikka laitteita.

Tarkasteltaessa oikaisuvaatimukseen laitoksissa tehtyjä perusteluita asian tai esineen hallussapidon eväämiselle, perusteluissa on selvästi havaittavissa kirjavuutta. Esimerkiksi esiin nousi tapaus, jossa oikaisuvaatimus on hyväksytty, koska vankia ei ole kuultu asian johdosta. Rikosseuraamuskesimiehen tekemä päätös kumottiin ja asia palautettiin vankilaan käsiteltäväksi. Edellä mainittu oikaisuvaatimus käsitteli sellaista laitetta, jollaista ei muiden kriteerien perusteella saisi haltuun. Oikaisuvaatimus kuitenkin hyväksyttiin muodollisuuksien puuttumisen, eli tässä tapauksessa vangin kuulemisen puutteen vuoksi.

5.10 Tulosten yhteenveto

Tässä kappaleessa koostan yhteen keskeisimmät haastatteluilla esiin saadut tulokset. Tuloksien mukaan kaikissa laitoksissa oltiin pääosin tyytyväisiä omiin hallussapitomääräyksiin ja koettiin ne toimiviksi. Osassa laitoksista tosin koettiin hallussapitomääräyksissä olevan liikaa tulkinnanvaraa. Haastattelujen tuloksista on havaittavissa myös muita yhtäläisyyksiä. Eniten ongelmia aiheuttavaksi artikkeliryhmäksi koettiin erilaiset sähkö- ja elektroniikkalaitteet. Tuloksien perusteella osassa laitoksia kahvi- ja riisinkeittimiä saatetaan käyttää väärin. Haastatellut vangit vaikuttivat olevan nykyisen laitoksensa hallussapitomääräyksiin tyytyväisiä. Lähes kaikki haastatellut vangit kokivat, että heillä on määrältään riittävästi sekä kattavasti erilaista tavaraa hallussa.

Tuloksista nousee esiin hallussapitomääräysten päivittämisen tarve, varsinkin sähkölaitteiden kehittymisen ja niiden moninaisen kirjjon myötä. Tuloksista esiin nousee myös toteutuneiden hallussapitopäätösten perustelut. Päätöksissä olisi perusteltava, miksi jotain annetaan tai ei anneta haltuun. Perustelut joilla omaisuutta evätään, myös vaihtelevat laitoksien välillä. Tuloksista nousi myös esille toive siitä, että vastaanotto-osastolla tai edes työvuorossa tulisi olla omaisuuden hallussapitopäätöksiä tekevä rikosseuraamuskesimies.

Tulokset olivat yhtäläisiä siltä osin, että lähes kaikki haastatellut tahot näkivät tarpeen vankiloiden välisille nykyistä yhtenäisimmille omaisuuden hallussapitomääräyksille. Mahdollisuutta laitoskohtaiseen harkintaan pidettiin kuitenkin tärkeänä. Yhtenä seikkana nousi esiin, että Rikosseuraamuslaitos voisi ohjeistaa nykyistä enemmän omaisuuden hallussapitoasioissa, nykyisellään ohjeistusta ei ole käytännössä ollut.

Eri laitosten välillä nousi tuloksissa yhtäläisyytenä selkeästi esille paloturvallisuus, sillä lähes kaikki haastateltavat totesivat paloturvallisuuden olevan keskeinen tekijä hallussapitomääräyksissä. Selleissä koettiin myös nykyisellään olevan liikaa palokuormaa. Palotarkastajan mielipide oli kaikista jyrkin. Hän näki tilanteen olevan paloturvallisuutta ajatellen huono. Osa haastateltavista näki tärkeänä, että sellien tarkastustoiminnassa kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota paloturvallisuuteen.

Yhdessä laitoksessa ilmeni tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden puutteellisuutta omaisuuden hallussapitoasioissa. Kuitenkin kaikki haastateltavat olivat yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun kannalla. Haastatellut eivät nähneet vankien kuntoutustoiminnan liittyvän omaisuuden hallussapitoon. He näkivät että kuntoutustoimintaa kuuluisi järjestää muilla keinoin.

Työturvallisuus nousi esille yhtenä omaisuuden hallussapidon keskeisenä asiana. Työturvallisuuden nähtiin voitavan vaikuttaa myönteisesti sitä kautta, ettei haltuun anneta liikaa tavaraa. Tällöin myös tarkastustoiminta on helpompaa, ja selliryssä henkilökunnan liikkuminen on esteettömämpää. Laitoksen rakenteellisista puitteista riippuen laitoksilla olisi hyvä olla vaikutusmahdollisuuksia haltuun annettavan omaisuuden määrään.

Tarkastettava kohde	Keskeisimmät huomiot omaisuuden hallussapitomääräyksistä
Helsingin vankila (Hev)	<ul style="list-style-type: none"> - Laitosten välillä eroja kappalemäärissä, artikkelinimissä ja haltuun annettavissa sähkölaitteissa - Vankien välinen tasa-arvo toteutuu nykyisellään - Paloturvallisuus keskeinen tekijä hallussapitomääräyksissä - Vangin kuntoutus otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan
Keravan vankila (Kev)	<ul style="list-style-type: none"> - Laitosten välisissä hallussapitomääräyksissä liikaa eroja - Vangeilla liikaa tavaraa hallussa - Sähkölaitteiden väärinkäyttöä - Hallussapitomääräyksissä liikaa tulkinnanvaraa - Vankien välinen tasa-arvo toisinaan kärsii - Paloturvallisuus keskeinen tekijä hallussapitomääräyksissä - Vankien kuntoutus otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan
Jokelan vankila (Jov)	<ul style="list-style-type: none"> - Laitosten välisissä hallussapitomääräyksissä eroja - Hallussapitomääräyksissä liikaa tulkinnanvaraa sekä niitä pitäisi säännöllisesti päivittää - Eniten ongelmia aiheuttavat sähkölaitteet - Paloturvallisuus tärkeää, mutta ei suoranaisesti johdu hallussapitomääräyksistä - Liiallinen tavaramäärä sellissä on työturvallisuusriski - Tasa-arvo toteutuu hallussapitomääräysten osalta - Kuntoutus ei liity omaisuuden hallussapitoon, vaan se tulee muuta kautta.

Riihimäen vankila (Riv)	<ul style="list-style-type: none"> - Eniten ongelmia aiheuttavat elektroniikkalaitteet - Laitosten välisiä eroja ei koeta ongelmaksiksi, mutta yhtenäisiä peruslinjoja pitäisi olla - Tasa-arvo toteutuu kohtuullisesti - Paloturvallisuus keskeinen tekijä hallussapitomääräyksissä - Liiallinen tavaramäärä sellissä on työturvallisuus tekijä - Kuntoutus suoranaisesti ei liity omaisuuden hallussapitoon.
Vantaan vankila (Vanv)	<ul style="list-style-type: none"> - Eniten ongelmia aiheuttavat sähkölaitteet - Laitosten välisissä hallussapitomääräyksissä ja artikkelinimissä eroja - Hallussapitomääräyksiä pitäisi päivittää - Vankien välinen tasa-arvo ei aina toteudu - Paloturvallisuus on keskeinen tekijä hallussapitomääräyksissä - Kuntoutus ei liity omaisuuden hallussapitoon - Liiallinen tavaramäärä sellissä on työturvallisuus tekijä.
Aluekeskus (Alke)	<ul style="list-style-type: none"> - Laitosten välisissä hallussapitomääräyksissä eroja - Näkyy Alke:ssa oikaisuvaatimuksina - Sähkölaitteet aiheuttavat eniten oikaisuvaatimuksia koskien omaisuuden hallussapitoa - Laitoksissa tehtyjen hallussapitopäätösten perustelut kirjavia tai toisinaan puutteellisia - Jokaisessa laitoksessa tulisi olla hallussapitopäätöksiä tekevä rikos-seuraamusesimies työvuorossa - Paloturvallisuus ja tasa-arvo koetaan tärkeiksi.
Vangit	<ul style="list-style-type: none"> - Vankiloiden välisissä hallussapitomääräyksissä liikaa eroja - Nykyisin saa tarpeeksi tavaraa haltuun - Kaikki käyttävät paljon talon vaatteita - Yhtenäiset hallussapitomääräykset helpottaisivat tuomioon valmistumista sekä laitoksen vaihtoa.
Palotarkastaja	<ul style="list-style-type: none"> - Selleissä paloturvallisuus huono - selleissä on liikaa tavaraa - Palokuorma maksimi tulisi olla 600 megajoulea/selli - Sellikalusteet tulisi olla palamatonta materiaalia - Ehjät sähkölaitteet eivät itsessään muodosta vaaraa. Riskialttiimpia ovat muuntajat, jatkojohdot sekä valaisimet.

Taulukko 1 Keskeisimmät havainnot

6 Johtopäätökset

Tässä kappaleessa esitän tuloksista johtopäätökset, sekä pyrin antamaan vastauksen tutkimusongelmaan. Tämän opinnäytetyön keskeisenä tutkimusongelmana oli selvittää onko Etelä-

Suomen rikosseuraamusalueen (Rikosseuraamuslaitos 2015c) suljettuihin vankiloihin mahdollista laatia kaikille laitoksille sopivat ja nykyistä yhtenäisemmät vankien omaisuuden hallussapitomääräykset.

Mäkipää (2013, 71) on tutkimuksessaan huomannut tarpeen yksityiskohtaisille määräyksille omaisuuden hallussapidosta. Hän peräänkuuluttaa tarvetta konkretisoida hallussapitoa yhdenmukaisuuden toteutumiseksi järjestyssäännön tasolla. Liimataisen ym. (2014, 14) raportin mukaan suurin osa vankilahenkilökunnasta on pitänyt vankilan järjestyksen ylläpidon kannalta järjestyssääntöä tärkeänä työvälineenä. Molemmat edellämainitut tulokset ovat yhteneväisiä tämän opinnäytetyön tulosten kanssa. Tarkasteltaessa haastatteluista saatuja tuloksia, toivat sekä vangit että virkamiehet esille tarpeen nykyistä yhdenmukaisemmille hallussapitomääräyksille, jotka olisivat käytössä jokaisessa suljetussa vankilassa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella. Näin pystyttäisiin helpottamaan molempien osapuolten arkea, henkilökunnan sekä vankien.

Tulosten perusteella hallussapitomääräyksiä ei kuitenkaan voi käytännössä tehdä täysin samantaisiksi, vaan on otettava tietyissä rajoissa huomioon laitosten eroavaisuudet, kuten rakenteelliset puitteet, osastokohtaiset erot sekä vankiaines. Vankiloiden rakenteelliset puitteet asettavat rajoituksia lähinnä haltuun annettavan omaisuuden lukumäärälle. Liimatainen, Rantala, Paasonen ja Mäkipää (2015, 39) ovat todenneet kunkin vankilan olevan omine vankeineen, henkilökuntineen ja toimintamahdollisuuksineen ainutkertainen yksikkö. He toteavat, että eri vankiloiden käytännöt ja olosuhteet eivät ole keskenään yhdenvertaisia ja tuovat esille eri vankiloissa olevien vankien näkemysten merkittävien erojen olevan huolestuttavia. (Liimatainen ym. 2015, 38.)

Olisi mahdollista kuitenkin tehdä jonkinlainen runko- tai peruslista, jossa esiintyisi yleisimmät artikkelit, jotka allekirjoittaneen kokemuksella noin 90 %:lla vangeista on mukanaan vankeusaikana. Täydellisen listan teko lienee mahdotonta, mutta tällaisen listan teko kattaisi valtaosan perustavaroista. Edellä mainittu lista ei tarkoittaisi kuitenkaan sitä, että listan ulkopuolelta olisi mahdotonta saada tavaraa haltuun. Samalla voisi tehdä nykyistä tarkemman ohjeistuksen siitä, mitkä artikkelit ja kuinka tarkasti luetteloidaan omaisuusluetteloon. Nykyisellään kirjaustarkkuus vaihtelee merkittävästi vankiloittain. Joissakin vankiloissa kirjataan myös hyvin vähäarvoinekin omaisuus, vaikka vankeuslaissa (767/2005) ja tutkintavankeuslaissa (768/2005) sanotaan ettei vähäarvoista omaisuutta tarvitse kirjata.

Jo hallussapitomääräysten laatimisvaiheessa olisi perusteltava lakeihin ja asetuksiin perustuen kaikki listalle tulevat artikkelit, jolloin pystyttäisiin vähentämään oikaisuvaatimuksia. Näin olisi jo valmiit, tosiasialliset perusteet, miksi jotain tavaraa saa tai ei saa haltuun. Nykyisellään tuloksista ilmenee, että perustelut ontuvat tai niitä ei ole ollenkaan sekä perustelut saman

artikkelin hallussapitoon saattavat vaihdella laitoksesta riippuen. Tuloksista nousi esiin myös hallussapitomääräysten päivittämisen tarve. Hallussapitomääräyksiä voisi esimerkiksi kerran tai kaksi vuodessa yhdessä laitosten kesken tarkastella ja pohtia, onko hallussapitomääräyksissä tarvetta päivitykseen.

Rikosseuraamuslaitoksen pitäisi antaa tarkempia ohjeita liittyen omaisuuden hallussapitoon. Liimataisen ym. (2014, 15) raportin mukaan etenkin vankilahenkilökunnan edustajat korostivat Rikosseuraamuslaitoksen antaman ohjeistuksen jättävän liikaa tulkinnanvaraa, jonka pelättiin aiheuttavan käytäntöjen erilaistumisen eri laitoksissa. Raportista kävi myös ilmi vankilahenkilökunnan toivovan ohjeistusta joka auttaisi vankeuslain yhdenmukaisemmassa tulkinnassa.

Erilaiset sähkö- ja elektroniikkalaitteet aiheuttavat eniten ongelmia laitoksissa, sekä valtaosan omaisuuden hallussapidosta aiheutuvista oikaisuvaatimuksista. Kaikissa opinnäytetyön piirissä olevissa laitoksissa oli talon puolesta selleissä televisiot, sekä yhtä laitosta lukuun ottamatta DVD-laite. Tilanne olisi vieläkin parempi, jos laitoksen puolesta selleissä olisivat myös kahvin- ja vedenkeitinimet. Tällöin laitoksen ulkopuolelta ei tarvitsisi ottaa vastaan edellä mainittuja laitteita, jolloin laitteita ei tarvitsisi tarkastaa. Tällä tavalla vähentyisi henkilökunnan työkuorma, säästyisi vangilta laitteen tarkastusmaksuun menevät rahat, sekä tukittaisiin yksi sakalajetusreitti vankilan sisään luvattomille asioille taikka esineille. Myös vankien keskinäinen yhdenvertaisuus paranisi, kun kaikilla olisi samanlaiset laitteet käytössään. Nykyisellään osaan vankiloista voi viedä tarpeettoman kalliita sähkölaitteita.

Ongelmana osassa sähkölaitteita tulosten mukaan on myös niiden väärinkäyttö. Riisinkeittimillä saatetaan valmistaa muutakin kuin riisiä, esimerkiksi grillata makkaraa. Tästä muodostuu paloturvallisuusriski, makkaran rasvan syttyessä grillattaessa palamaan. Olisikin tulosten perusteella perusteltua olla antamatta riisikeittimiä haltuun. Riisinkeittimet voisikin laitoksen puolesta hankkia osastokeittiöihin, jolloin vankien ruuanlaitto olisi valvotuissa olosuhteissa turvallisempaa. Sähkölaitteiden väärinkäyttöä tulisi valvoa myös tarkastustoiminnan yhteydessä.

Pelikonsolit ovat ongelmallisia ajatellen hallussapitomääräyksiä. Uudet pelikonsolit sisältävät mahdollisuuden Internet-yhteyteen sekä sisältävät muistia, jonka järjestyssäännöt kieltävät (Helsingin vankilan järjestyssääntö 2013, 11,1 §). Nykyisin kaikki vankien käytössä olevat pelikonsolit ovat malliltaan Sony Playstation 2 -mallisia, mutta malli on jo 15 vuotta vanha ja tulee aikanaan poistumaan käytöstä luonnollisen poistuman kautta. Pelikonsoleita ajatellen säännöksiä täytyy tulevaisuudessa muuttaa, toisen vaihtoehdon ollessa pelikonsolien kieltäminen. Toisaalta jos säännökset pidetään tarkoituksella nykyisellään, pelikonsolit häviävät vankiloista, joka ei allekirjoittaneen mielestä ole välttämättä huono asia. Kokonaisuutena sähkö- ja elektroniikkalaitteet ovat laaja aihe, eikä tämän opinnäytetyön tarkoitus ole ratkaista ongelmaa niitä koskien. Tässä olisikin potentiaalinen uusi opinnäytetyön aihe.

Tuloksista nousee vahvasti esiin paloturvallisuus, tai tarkemmin sanottuna sen puute. Nykyisellään omaisuuden hallussapitomääräykset osaltaan mahdollistavat liiallisen tavaramäärän sellissä, joskin myös tarkastustoimintaa vastuutettiin parantamaan paloturvallisuutta. Pelastuslain (379/2011) 14 § omatoiminen varautuminen, sanotaan että rakennuksen omistajan ja haltijan on ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä. Palotarkastajan ja Hyttisen ym. (2008, 62) mukaan 600 megajoulen palokuorman tulisi olla maksimi asuinkäytössä olevassa sellissä. Joten tulosten perusteella vangeille haltuun annettavan omaisuuden määrää tulisi vähentää. Mutta kuten sanottua, paloturvallisuus ei muodostu pelkästään hallussapitomääräysten kautta haltuun annetusta tavarasta, vaan sen on yksi paloturvallisuuteen vaikuttava osatekijä.

Tulipalo vankilassa, jossa ihmisiä on lukittuina selleihin, on mielestäni erittäin merkittävä riski. Huomionarvoista on, että vankien keskuudessa voi olla rangaistusta suorittavia pyromaaneja, tai itsetuhoisia vankeja. Selleissä myöskin tupakoidaan, ja kokemuksieni mukaan valtaosa vangeista tupakoi, joka sekin nostaa tulipalon riskiä. Kokemuksieni mukaan, jos vankilassa syttyisi tulipalo erityisesti yöaikaan asunto-osastolla, on mielestäni todennäköistä että ihmishenkiä menetettäisiin. Öisin henkilökuntavahvuus on merkittävästi pienempi kuin päiväsaikaan, jolloin pelastustoimet ovat paljon hitaampia. Samaan johtopäätökseen on päätenyt Junninen (2008, 65) omassa tutkimuksessaan. Hän toteaa että kerrokset täytyisi pystyä tyhjentämään mahdollisimman nopeasti palon sattuessa, joka on haasteellista jo päiväsaikaan sekä erityisesti yöaikaan kun sellien ovet on avattava yksitellen vähäisellä miehityksellä.

Vankien keskinäinen yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ei täysin toteudu nykyisellään. Täytyy muistaa, että Rikosseuraamuslaitos on toiminnassaan sitoutunut noudattamaan näitä arvoja (Rikosseuraamuslaitos 2014). Tuloksia tarkastellessa laitoksien sisällä, yhdenvertaisuuden toteutuu pääsääntöisesti yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Jos tilannetta tarkastellaan laitosten välillä, yhdenvertaisuus ei toteudu, vaan vangit ovat eriarvoisessa asemassa. Yksi avaintekijöistä yhdenvertaisuuden toteutumiseen olisikin yhdenmukaiset hallussapitomääräykset.

Tarkasteltaessa tulosten perusteella työturvallisuuden ja työsuojelun toteutumista nykyisillä omaisuuden hallussapitomääräyksillä, voidaan todeta niiden toteutuvan pääsääntöisesti hyvin. Kuitenkin työturvallisuus ja turvallisuus ylipäättään on rikosseuraamusalalle keskeinen arvo, kuten laitoksen omassa strategiassakin todetaan (Rikosseuraamuslaitos 2011). Tuloksista nousee esiin ainoastaan tavaran liiallinen määrä sellissä, joka luo työturvallisuusuhan selliin rynnäköidessä, viemällä vartijoilta liikkumatilaa. Liiallinen tavaramäärä vaikeuttaa myös tarkastustoimintaa, jolloin sellissä on vaikeampi havaita esimerkiksi matkapuhelimia, huumausaineita tai väkivaltaan käytettäviä astaloita. Täytyy myös muistaa että työturvallisuuslain (738/2002) mukaan työnantaja on velvollinen huolehtimaan riittävän turvallisista työolosuhteista, jolloin haltuun annettavan omaisuuden määrän vähentäminen parantaisi työturvallisuutta.

Tuloksista nousee esiin, ettei työvuorossa aina ole omaisuuden hallussapitopäätöksiä tekevää rikosseuraamusesimiestä. Laitoksissa työvuorossa on vähintään päivystäjänä aina rikosseuraamusesimies, mutta hän ei välttämättä ole perehtynyt omaisuuden hallussapitoon. Tällaisessa tilanteessa tehtyjen päätösten linja heittelee ja päätösten teko viivästyy. On myös muistettava että vankeuslain (767/2005) ja tutkintavankeuslain (768/2005) mukaan vain esimiestehtävissä oleva virkamies eli tässä kontekstissa rikosseuraamusesimies, pystyy tekemään kielteisiä omaisuuden hallussapitopäätöksiä. Vartija voi antaa vangin haltuun sellaista omaisuutta, jonka hallussapito on sallittua vankilassa. Laitoksien tulisi ottaa huomioon, että työvuorossa olisi aina omaisuuden hallussapitopäätöksiä tekevä rikosseuraamusesimies. Rikosseuraamusesimiehet tulisi riittävästi ohjeistaa omaisuuden hallussapitoon, jolla pyrittäisiin pitämään eri rikosseuraamusesimiesten tekemien omaisuuden hallussapitopäätösten eroavaisuudet mahdollisimman pieninä. Tehtyjen hallussapitopäätösten eroavaisuuksien pitäminen mahdollisimman pienenä parantaa vankien keskinäistä yhdenvertaisuutta, joka on myös yksi Rikosseuraamuslaitoksen arvoista (Rikosseuraamuslaitos 2014).

Tutkimusongelmana on, onko Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljettuihin vankiloihin mahdollista laatia kaikille laitoksille sopivat ja nykyistä yhtenäisemmät vankien omaisuuden hallussapitomääräykset? Tämä on mahdollista, mutta omaisuuden hallussapitomääräyksistä ei voi tehdä keskenään täysin identtisiä laitosten välille. Laitoskohtaista harkintaa pitää jättää määrätyissä rajoissa, koskien lähinnä haltuun annettavia kappalemääriä, johon sellikoko asettaa omat rajoitteensa. Laitoskohtaista harkintaa pitäisi kuitenkin käyttää mahdollisimman vähän, jotta hallussapitomääräykset olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset. Yhdenmukaisten hallussapitomääräysten laatiminen on teoriassa helppoa, mutta käytännössä vaikeaa. Avaan tätä johtopäätöstä enemmän seuraavassa kappaleessa.

Tulos	Johtopäätökset tiivistetysti
Tarve nykyistä yhdenmukaisemmille hallussapitomääräyksille	<ul style="list-style-type: none"> - Mahdollista tehdä laitoksien välille yhdenmukaiset hallussapitomääräykset, jotka kattaisivat valtaosan artikkeleista - Ei pysty tekemään täysin identtisiä laitosten välille. Tähän vaikuttaa rakenteelliset puitteet sekä vankiaines - Jätettävä laitoskohtaista harkintaa, jota kuitenkin käytettävä mahdollisimman vähän
Omaisuuden hallussapidon perusteet	<ul style="list-style-type: none"> - Hallussapitomääräyksiä tehtäessä, olisi artikkelilista muodostettava valmiiksi perustelluista artikkeleista - Perusteiden pitäisi olla realistiset - Nykyisellään perusteet ontuvat

Hallussapitomääräysten päivitys	<ul style="list-style-type: none"> - Hallussapitomääräyksiä päivitettävä säännöllisesti, esimerkiksi vuosittain sekä tarvittaessa - Päivitykseen osallistuisivat kaikki vankilat sekä aluekeskus
Sähkölaitteet	<ul style="list-style-type: none"> - Aiheuttavat eniten ongelmia - Laitokset hankkisivat sellisiin nykyisten TV:n ja DVD-soittimien lisäksi kahvin- ja vedenkeitin, sekä mahdollisesti radiot. - Riisinkeittimet osastokeittiöihin, ei haltuun - Piensähkölaitteiden haltuunantamisen perusteet harkittava hallussapitomääräyksiä muodostettaessa
Paloturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Nykyisellään sellien paloturvallisuus huono - Tavarain määrää pitää vähentää sellissä, myös hallussapitomääräysten kautta - Paloturvallisuutta parannettava myös tarkastustoiminnalla
Vankien tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Toteutuu pääsääntöisesti laitoksien sisällä - Ei toteudu laitoksien välillä - Tilanne paranisi yhdenmukaisilla hallussapitomääräyksillä
Työturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Työturvallisuutta voitaisiin parantaa vähentämällä haltuun annettavan omaisuuden määrää
Hallussapitopäätöksiä tekevä rikosseuraamusesimies	<ul style="list-style-type: none"> - Työvuorossa pitäisi aina olla hallussapitopäätöksiä tekevä rikosseuraamusesimies - Hallussapitopäätöksiä tekevällä rikosseuraamusesimiehellä tulisi olla riittävä asiantuntemus liittyen omaisuuden hallussapitomääräyksiin

Taulukko 2 Johtopäätökset tiivistetysti

7 Pohdinta

Tässä kappaleessa pohdin opinnäytetyöprosessia, opinnäytetyön hyödyllisyyttä sekä, missä tätä opinnäytetyötä voisi käyttää työkaluna. Pohdin myös opinnäytetyössä esiinnousseita mahdollisia jatkotutkimuskohteita.

Opinnäytetyö suuntautui hyvin kapealle sektorille ja marginaaliseen ongelmaan. Opinnäytetyöstäni on mielestäni hyötyä rikosseuraamusalan työntekijöille, jotka ovat tekemisissä omaisuuden hallussapidon kanssa. Rikosseuraamusalla on työntekijöitä, jotka käsittelevät omaisuuden hallussapitoasioita omalla, välillä melko kapealla sektorillaan. Opinnäytetyöstäni ilmenee

jonkinlainen kokonaiskuva omaisuuden hallussapitoon liittyvistä tekijöistä, sekä siitä, miltä muiden rikosseuraamusalan työntekijöiden sektori liittyy omaisuuden hallussapitoon näyttää.

Opinnäytetyötä tehdessä, aineistoa kerätessä ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen hallussapitotyöryhmään osallistuessa, oli havaittavissa että yhdenmukaisten hallussapitomääräysten saaminen laitosten välille ei ole helppoa. Kukin laitos pitää mielellään kiinni omista hallussapitomääräyksistään, joten kompromissien teko muiden laitosten kanssa tuntuu toisinaan olevan haastavaa. Tosin tämä ilmiö on ymmärrettävää tulosten valossa, koska kaikki laitokset ovat enimmäkseen tyytyväisiä nykyisiin oman laitoksensa hallussapitomääräyksiin. Nähdäkseni asiaan vaikuttaa myös rikosseuraamusalalla vallitseva kulttuuri, jossa asioita tehdään kuten on aina ennenkin tehty. Omat havaintoni 15-vuotiselta työuraltani alalla ainakin tukisi tätä havaintoa.

Mielestäni Rikosseuraamuslaitoksen pitäisikin ottaa ohjat omiin käsiinsä, laatia yhdenmukaiset hallussapitomääräykset laitoksia kuunnellen, ja jalkauttaa uudet hallussapitomääräykset laitoksiin. Jalkauttamisella tarkoitan tässä tapauksessa uusien hallussapitomääräysten toimeenpanoa ja valvontaa, jotta laitokset myös noudattaisivat uusia hallussapitomääräyksiä. Huomiinarvoista on, ettei Rikosseuraamuslaitos ole juurikaan ohjeistanut tai antanut määräyksiä koskien hallussapitomääräyksiä, jolloin laitokset ovat enemmän tai vähemmän itse laatineet omat hallussapitomääräyksensä.

Mahdollisia uusia tutkimus- tai opinnäytetyöaiheita nousi esiin opinnäytetyötä tehdessä. Vankiloiden paloturvallisuus tai paloturvallisuus vankisellissä, voisivat olla potentiaalisia aiheita. Sellissä on paljon muitakin paloturvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä kuin omaisuuden hallussapito. Sähkö- ja elektroniikkalaitteet ovat laaja aihe, mutta oikein rajaamalla niitäkin voisi tutkia.

Ammatillisesti koko opinnäytetyö-prosessia pohtiessani, on siitä mielestäni ollut paljonkin hyötyä. Olen joutunut tutustumaan perusteellisesti omaisuuden hallussapitoa säätelevään lainsäädäntöön, sekä muihin säädöksiin, josta on hyötyä ammatillisessa mielessä. Olen päässyt haastattelemaan aiheeseen liittyen eri virkamiehiä, jolloin olen kuullut näkemyksiä aiheeseen liittyen hyvinkin erilaisista näkökulmista. Tämä on lisännyt tietämystäni myös eri virkamiesten tehtävistä ja työnkuvista. Haastatteluiden ohessa keskusteltiin myös aiheen vierestä liittyen rikosseuraamusalaan, jolloin yleinen perspektiivini on laajentunut. Opinnäytetyötä varten tehdyissä virkamieshaastatteluissa ja haastatteluiden oheiskeskusteluissa, on myös noussut esiin eri laitoksien hyviä ja toimia työkäytäntöjä, joita voidaan soveltaa myös muissa laitoksissa. Joitakin näistä käytännöistä olen ehdottanut käyttöön otettavaksi myös omassa laitoksessani.

7.1 Tuloksista

Minulla oli melko vahva ennakkokäsitys tuloksista, koska olen työskennellyt aiheen parissa tois- takymmentä vuotta. Kuitenkin opinnäytetyöni tulokset olivat osittain yllättäviä allekirjoitta- neelle. Opin sen, että katsontakantani tutkittavaan ilmiöön oli kapeahko, joten saadut tulokset laajensivat ja syvensivät perspektiiviäni. Perspektiiviä laajensivat haastattelut, jotka suunnat- tiin sellaisille virkamiehille, jotka toimivat tutkittavan ilmiön parissa. Näitä olivat esimerkiksi aluekeskuksesta saadut tulokset kielteisten hallussapitomääräysten perusteiden ilmoittami- sesta vangeille. Kielteisten hallussapitopäätösten perusteet ovat kokemuksieni mukaan kah- desta eri vankilasta toisinaan melko hataria. Tiedän, ettei kielteisten hallussapitopäätösten perusteiden ilmoittaminen kuulu vartijoille, mutta kokemusteni mukaan harvoin rikosseuraa- musesimieskään on tilanteen tasalla. Näissä tilanteissa rikosseuraamusesimies usein kysyy var- tijoilta perusteet kielteiseen hallussapitopäätökseen. Tämä johtuu siitä, ettei kaikissa vanki- loissa rikosseuraamusesimiehiä työskentele vastaanotto-osastoilla, jolloin vastaanotto-osaston vartijat tietävät ja tuntevat omaisuuden hallussapitoon liittyvät asiat useimmiten paremmin kuin kielteisiä päätöksiä tekevä rikosseuraamusesimies. Tämä edellä mainittu epäkohta voisi olla korjattavissa koulutuksella.

Huolenaiheista paloturvallisuus nousi ennakoitua selvemmin esiin lähes kaikissa tuloksissa. Huo- mionarvoista on, että haastateltu palotarkastajakin sanoi tilanteen olevan huono. Onko sitten niin, etteivät palotarkastajat palotarkastuksia tehdessään pysty tai viitsi puuttua voimakkaasti havaittuihin epäkohtiin ja puutteisiin.

Toisen mainitsemisen arvoisen tuloksen sain vankien haastatteluista. Ennakkokäsityksestäni poiketen kaikki vangit olivat käytännössä tyytyväisiä siihen, mitä omaisuutta nykyisin saa hal- tuun. Haastattelutilanteessa he kuitenkin vaikuttivat olevan vilpittömiä. Olin odottanut, että vangit olisivat kriittisempiä omaisuuden hallussapitomääräyksiä kohtaan. Kokemuksieni mukaan vangeilla on arjessa paljon kritisoitavaa vankilan toimintaan liittyen. Ainoana puutteena vangit toivat esille laitosten toisistaan poikkeavat hallussapitomääräykset.

Sähkö- ja elektroniikkalaitteet nousivat tuloksista esille eniten ongelmia aiheuttavana artikke- liryhmänä. Tulos ei ole yllättävä, sillä kohtaan ongelman lähes päivittäin virkatehtävissäni. On- gelmia aiheuttavat lukuisat erilaiset mallit ja niiden yhtä lukuisat virta- tai lataamismahdolti- suudet. Edellä mainittuun asiaan kaivattaisiin Rikosseuraamuslaitokselta selkeämpiä linjauksia laitoksille. Ongelmaan saataisiin myös merkittävä parannus, jos laitos tarjoaisi tarvittavat säh- kölaitteet vankien käyttöön, jolloin vankien omia laitteita ei tarvittaisi lainkaan.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus: Validiteetti ja reliabiliteetti

Opinnäytetyöstä saatavien tulosten tulisi olla luotettavia eli oikeita. Tieteellisen työn luotettavuuden kaksi käsitettä ovat validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetilla tarkoitetaan tutkitaanko oikeita asioita. Reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa sitä, ovatko tutkimuksesta saadut tulokset pysyviä. Pysyvistä tuloksista kertoo samojen tulosten saaminen, mikäli tutkimus toistettaisiin. (Kananen 2015, 342-343.)

Tarkastellessani kriittisesti omaa opinnäytetyötäni, voin todeta sen mielestäni olevan validi. Olen nähdäkseni ottanut huomioon viitekehyksessä omaisuuden hallussapitoon vaikuttavia asioita riittävän kattavasti. Asiassa olisi mahdollista mennä syvemmällekin, mutta ottaen huomioon opinnäytetyön laajuuden kriteerit, toteutunut laajuus lienee riittävä. Johtopäätöksissä painotin tosin enemmän esiinnoisseita ilmiöitä.

Tarkastellessani opinnäytetyöni tulosten reliabiliteettia eli tulosten toistettavuutta, uskon tulosten olevan toistettavissa, mahdollisesti yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Vankien haastatteluista saadut tulokset ovat riippuvaisia siitä, minkälaisia vankeja valikoidaan haastateltaviksi suuresta vankien joukosta. Jos haastattelijalla on rikosseuraamusosalta työkokemusta ja samalla vankituntemusta, voi hän vaikuttaa tutkimustulokseen valikoimalla haastateltavaksi sellaisia vankeja, jolta haastateltava uskoo saavansa asiallisia vastauksia. Tähän opinnäytetyöhön olen pyrkinyt valikoimaan haastateltavaksi sellaisia vankeja, joiden olen ajatellut selviytyvän haastattelusta ja osaavan antaa asiallisia vastauksia kysymyksiin. On toki mahdollista että myös virkamiehillä on näkemyseroja omaisuuden hallussapidosta.

Yksi laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tarkasteluun käytetty menetelmä on saturaatio eli kyllääntyminen. Laadullisessa tutkimuksessa usein esitetty kysymys on: Montako henkilöä tarvitsee haastatella, että määrä on riittävä? Uusia havaintoyksikköjä eli haastateltavia otetaan tutkittaviksi niin kauan, kun ne tuottavat tutkimuksen kannalta uutta tietoa. Vastausten alkaessa toistaa itseään, on saavutettu saturaatio, eli kyllääntymispiste. (Kananen 2015, 355.)

Mielestäni opinnäytetyössäni tehtyjen haastattelujen tulokset saavuttivat kyllääntymispisteen, jolloin tulokset alkoivat toistaa itseään. Kriittisesti tarkastellen, olisi ollut hyvä saada haastateltavaksi toinen tai jopa kolmas palotarkastaja, jotka ovat tehneet vankiloihin palotarkastuksia. Paloturvallisuus nousi tuloksista niin vahvasti esiin, että aihetta olisi voinut tarkastella enemmänkin. Mutta toisaalta, opinnäytetyön aihe on omaisuuden hallussapito, eikä paloturvallisuus, joten on pidettävä mielessä aiheen rajaus.

Lähteet

Arajärvi, P. Sakslin, M. 2007. Oikeudenmukaisuuden perusteet. Teoksessa Saari, J & Yeung, A-B. (toim.) Oikeudenmukaisuus hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Yliopistopaino.

Eskola, J. Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Gummerus kirjapaino.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hyttinen, V. Tolonen & P. Väisänen, T. 2008. Palofysiikka. 3.painos. Tampere: Esa print.

Junninen, M. 2008. Suomalaisten vankiloiden turvallisuus. Vammala: Vammalan kirjapaino.

Kananen, J. 2014 a. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino.

Kananen, J. 2014 b. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino.

Kanerva, R. 2008. Työ turvalliseksi: Työpaikan hyvät työturvallisuuskäytännöt. Helsinki: Edita Prima.

Kurki-Suutarinen, M. Kurki, L. Taruvuori, K. 2010. Muurien sisällä: Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Kämäräinen, M. 2003. Työsuojelulähtökohtia ja peruskäsitteitä. Teoksessa Kämäräinen, M., Lappalainen, J., Oksa, P., Pääkkönen, R., Rantanen, S., Saarela, K-L., Sillanpää, J. & Soini, S. (toim.) Työsuojelun perusteet. 5. painos. Sastamala: Vammalan kirjapaino.

Laitinen, J. Nieminen, U. Ripatti, M-L. Schulman, S. Sillanpää, S. Behind bars- Insights for visitor to the Prison museum. Finnreklama: Kirjakas.

Lohi, J. 2002. Vankilaturvallisuudesta. Teoksessa Salminen, M & Toivonen, K. Vankeinhoidon perusteet. Vankeinhoidon koulutuskeskus.

Pajuoja, J. 1993. Vankilarakentaminen. Helsinki: Painatuskeskus.

Strann, L. 2006. (toim.) Työsuojelulla hyvinvointia ja tulosta. 3. painos. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint.

Ympäristöministeriö. 2003. Rakennusten paloturvallisuus & paloturvallisuus korjausrakentamisessa. Helsinki: Edita Prima.

Sähköiset lähteet:

Helsingin vankilan järjestyssääntö. 2013. Viitattu 12.9.2015.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/jarjestyssaannot/6Fp9mp2MJ/Helsingin_vankilan_jarjestyssaanto_10042013_lukien.pdf

Jokelan vankilan järjestyssääntö. 2011. Viitattu 12.9.2015.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/jarjestyssaannot/6AoqkADUk/Jarjestyssaanto_Jokela_suljettu_17.6.2011.pdf

Laki pelastuslaista (379/2011). Viitattu 12.9.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379#L3P14>

- Laki perustuslaista (731/1999). Viitattu 21.9.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Laki tutkintavankeuslaista (768/2005). Viitattu 12.9.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050768#L5>
- Laki työsopimuslaista (55/2001). Viitattu 26.9.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055#L2P3>
- Laki työturvallisuuslaista (738/2002). Viitattu 9.9.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738#L2P8>
- Laki vankeuslaista (767/2005). Viitattu 12.9.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050767#Pidp4445936>
- Liimatainen, A., Mäkipää, L. & Rantala, K. 2014. Kysely vankiloiden ja arviointikeskusten henkilökunnalle. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 28.2.2016.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152566/Kysely_vankiloiden_ja_arviointikeskusten_henkilokunnalle_42.indd.pdf?sequence=1
- Liimatainen, A., Rantala, K., Paasonen J. & Mäkipää, L. 2015. Kyselytutkimus vankeusvankeille sääntelyn toimivuudesta ja vankilaoloista. Katsauksia 6/2015. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156120/Katsauksia_6_Liimatainen_ym_2015.pdf?sequence=1
- Mäkipää, L. 2013. Vankiloiden järjestyssääntöjen sisältöanalyysi vankeuslakiuudistuksen näkökulmasta. Viitattu 23.2.2016.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152561/TTA120_M_kip_____2013.pdf?sequence=1
- Oikeusasiamies. Kohti oikeudenmukaista ja hyvää hallintoa. Viitattu 18.2.2016.
<http://www.oikeusasiamies.fi/Resource.phx/ea/index.htm>
- Rikosseuraamuslaitos 2010. Vangin omaisuuden säilyttäminen (18/004/2010). Viitattu 11.11.2015.
http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/vanginomaisuuden_sailyttaminen180042010.html
- Rikosseuraamuslaitos 2011. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020. Viitattu 9.12.2015.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf
- Rikosseuraamuslaitos 2012. Vankien vaatetus (5/004/2012). Viitattu 11.11.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/vankienvaatetus50042012.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2013 a. Kuntouttava toiminta - Ohjelmatyö. Viitattu 13.1.2016.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-ohjelmatyo.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2013 b. Kuntouttava toiminta - Päihdetyö. Viitattu 13.1.2016.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-paihdedetyo.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2014. Arvot ja Strategia. Viitattu 28.8.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2015 a. Jokelan vankila. Viitattu 12.10.2015.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/jokelanvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2015 b. Keravan vankila. Viitattu 12.10.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/keravanvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2015 c. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 29.8.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/>

Rikosseuraamuslaitos 2015 d. Rikosseuraamusalueet. Viitattu 1.7.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/aluekeskukset.html>

Rikosseuraamuslaitos 2015 e. Riihimäen vankila. Viitattu 12.10.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/riihimaenvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2015 f. Turun vankila. Viitattu 23.9.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/turunvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2015 g. Vankiloiden järjestyssäännöt. Viitattu 1.7.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/jarjestysjaturvallisuus/vankiloidenjarjestyssaannot.html>

Rikosseuraamuslaitos 2015 h. Vantaan vankila. Viitattu 23.9.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/vantaanvankila.html>

Valtioneuvoston asetus vankeudesta (548/2015). Viitattu 12.10.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150548#Pidp3728288>

Julkaisemattomat lähteet:

Aluekeskus. 2015. Oikaisuvaatimukset ESRA kooste.

Haastattelu A. 2015. Aluekeskuksen ensimmäinen haastattelu 27.10.2015. Aluekeskus. Helsinki.

Haastattelu B. 2015. Aluekeskuksen toinen haastattelu 9.11.2015. Aluekeskus. Helsinki.

Haastattelu C. 2015. Helsingin vankilan vartijan haastattelu 7.11.2015. Helsingin vankila. Helsinki.

Haastattelu D. 2015. Keravan vankilan rikosseuraamusesimiehen haastattelu 31.10.2015. Keravan vankila. Kerava.

Haastattelu E. 2015. Keravan vankilan vartijan haastattelu 1.11.2015. Keravan vankila. Kerava.

Haastattelu F. 2015. Jokelan vankilan erikoissuunnittelijan haastattelu 13.10.2015. Jokelan vankila. Jokela.

Haastattelu G. 2014. Palotarkastajan haastattelu 25.10.2015. Laurea Leppävaara. Espoo.

Haastattelu H. 2015. Riihimäen vankilan rikosseuraamusesimiehen haastattelu 4.11.2015. Riihimäen vankila. Riihimäki.

Haastattelu I. 2015. Vantaan vankilan vartijan haastattelu 2.11.2015. Vantaan vankila. Vantaa.

Haastattelu J. 2015. Keravan vankihaastattelu 1 31.10.2015. Keravan vankila. Kerava.

Haastattelu K. 2015. Keravan vankihaastattelu 2 7.11.2015. Keravan vankila. Kerava.

Haastattelu L. 2015. Jokelan vankihaastattelu 1 13.10.2015. Jokelan vankila. Jokela.

Rikosseuraamusvirasto. 2009. Hallussapitotyöryhmän esitys omaisuuden hallussapitoa koskeväksi määräykseksi.

Taulukot

Taulukko 1 Keskeisimmät havainnot.....	43
Taulukko 2 Johtopäätökset tiivistetysti.....	48

Liitteet

Haastattelurunko aluekeskus	58
Haastattelurunko palotarkastaja.....	59
Haastattelurunko vangit	60
Haastattelurunko vankilahenkilökunta	61

Haastattelurunko aluekeskus

- Miten koet laitosten nykyisen tilanteen hallussapitomääräysten toimivuuden osalta? (Onko parannettavaa?)
- Miten koet Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen laitosten hallussapitomääräysten eroavaisuudet? (Onko parannettavaa?)
- Voitaisiinko oikaisuvaatimuksia vähentää jos hallussapitomääräykset olisivat yhdenmukaiset laitosten välillä?
- Onko laitosten tekemissä päätöksissä omaisuuden hallussapitoon, tai päätösten perusteluissa eroavaisuuksia?
- Pitäisikö hallussapitomääräyksissä ottaa huomioon vankien eri uskonnot, kulttuurit ja etniset taustat? (Perustelut?)
- Pitäisikö vankien välinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioida hallussapitomääräysten osalta? (Perustelut?)
- Pitäisikö paloturvallisuus huomioida laitosten hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)
- Pitäisikö vankien kuntoutusta huomioida laitosten hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)
- Pitäisikö laitosten rakenteelliset puitteet huomioida hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)
- Pitäisikö henkilökunnan työturvallisuus huomioida hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)

Haastattelurunko palotarkastaja

- Millä tasolla mielestäsi paloturvallisuus on nykyisin suljetuissa vankiloissa omaisuuden hallussapidon näkökulmasta?
- Mikä on hyvää?
- Mikä on huonoa?
- Millä tavalla paloturvallisuus tulisi huomioida laitoksissa omaisuuden hallussapitomääräyksissä?
- Onko erityistä artikkeliryhmää mikä tulisi huomioida?

Haastattelurunko vangit

- Miten koet vankiloiden nykyisen tilanteen hallussapitomääräysten toimivuuden osalta?
- Miten koet Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloiden hallussapitomääräysten eroavaisuudet?
- Onko parannusehdotuksia laitoksen missä olet nyt tai Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen osalta?
- Ilmeneekö vankeusaikana ongelmia hallussapitomääräysten osalta?
- Jos muuttaisit jotain asiaa omaisuuden hallussapitomääräyksissä, niin miten muuttaisit?
- Pitäisikö hallussapitomääräyksissä ottaa huomioon vankien eri uskonnot, kulttuurit ja etniset taustat? (Perustelut?)
- Pitäisikö vankien välinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioida hallussapitomääräysten osalta? (Perustelut?)
- Pitäisikö paloturvallisuus huomioida laitosten hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)
- Pitäisikö vankien kuntoutusta huomioida laitosten hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)
- Pitäisikö laitosten rakenteelliset puitteet huomioida hallussapitomääräyksissä? (Perustelut)

Haastattelurunko vankilahenkilökunta

- Miten koet laitoksen nykyisen tilanteen hallussapitomääräysten toimivuuden osalta?
- Miten koet Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen laitosten hallussapitomääräysten eroavaisuudet?
- Onko parannusehdotuksia teidän laitoksen tai Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen osalta?
- Mitkä nykyisistä artikkeliryhmistä aiheuttaa ongelmia, kanteluita tai valituksia?
- Pitäisikö hallussapitomääräyksissä ottaa huomioon vankien eri uskonnot, kulttuurit ja etniset taustat? (Perustelut?)
- Pitäisikö vankien välinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioida hallussapitomääräysten osalta? (Perustelut?)
- Pitäisikö paloturvallisuus huomioida laitosten hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)
- Pitäisikö vankien kuntoutusta huomioida laitosten hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)
- Pitäisikö laitosten rakenteelliset puitteet huomioida hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)
- Pitäisikö henkilökunnan työturvallisuus huomioida hallussapitomääräyksissä? (Perustelut?)